

T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

**ULUSAL DÖNGÜSEL
EKONOMİ STRATEJİSİ VE
EYLEM PLANI
(2025-2028)**

Önsöz

Dünyamızın içinde bulunduğu değişim süreci, ekonomik sistemlerimizi yeniden şekillendirmemizi zorunlu kılmaktadır. Küresel kaynakların hızla tükenmesi, çevresel tehditlerin artması ve iklim değişikliğiyle mücadele etme gerekliliği, tüm ülkelerin ortak sorumluluğu haline gelmiştir.

Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini benimseyerek ve çevresel sorumluluğumuzu derinleştirerek hazırladığımız **Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı** ile ülkemizde döngüsel ekonomi anlayışını güçlendirmeyi ve çevre dostu üretim ve tüketim modellerini hayata geçirmeyi amaçlıyoruz.

Döngüsel ekonomi, sadece bir kavram değil, aynı zamanda geleceğe olan sorumluluğumuzdur. Yeni bir üretim ve tüketim anlayışını benimseyerek, doğal kaynakların daha verimli kullanılması, atıkların yeniden kaynak olarak değerlendirilmesi ve ekonomimizin çevreye duyarlı bir anlayışla ele alınması hedeflenmektedir. Bu stratejiyle, kaynakları daha uzun süreli kullanarak, çevresel etkileri azaltan ve ekonomik verimliliği artıran bir model belirlemeyi amaçlıyoruz.

Söz konusu strateji ile kaynak verimliliğini en üst düzeye çıkaracak, atıkların yeniden değerlendirilmesini sağlayacak ve çevremizi korurken yeni iş ve yatırım fırsatları yaratacağız. Hedefimiz, 2053 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine ulaşırken, üretim ve tüketim süreçlerimizde atık oluşumunu minimuma indirerek, döngüsel malzeme kullanımını artırmak olacaktır.

Bahse konu eylem planı, sektörel dönüşümle birlikte, endüstriyel üretimden tüketime kadar her aşamada çevre dostu uygulamaların benimsenmesini teşvik edecek ve toplumun her kesimine döngüsel ekonomi bilincini aşılayacaktır. Ambalajdan tekstile, elektronik ürünlerden inşaata kadar pek çok sektörde, sürdürülebilir ve çevreye duyarlı çözümler geliştirecek ve bu çözümler üretim ve tüketim süreçlerine entegre edilecektir.

Daha dayanıklı, onarılabilir ve geri dönüştürülebilir ürünler tasarlayarak, doğal kaynakları daha verimli kullanacak ve gelecek nesillere temiz bir çevre bırakma sorumluluğumuzu yerine getireceğiz. Ülkemizin her köşesinde döngüsel ekonomi anlayışını benimseyerek, çevresel etkileri azaltacak ve aynı zamanda ekonomik büyümemizi sürdürülebilir hale getireceğiz.

Bu stratejinin başarısı, yalnızca kamu kurumlarının değil, tüm paydaşların katılımı ve iş birliği ile mümkün olacaktır. Bizler, çevreyi koruma ve sürdürülebilir kalkınma yolunda atacağımız her adımda, ülkemizin geleceğini daha yeşil, daha sağlıklı ve daha güçlü bir şekilde inşa etmek için kararlılıkla ilerleyeceğiz.

Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı, çevresel sorumluluğumuzu yerine getirmede önemli bir mihenk taşı olacak ve hepimizin katkılarıyla, Türkiye'yi daha sürdürülebilir bir geleceğe taşımak için güçlendirecek bir rehber olarak hizmet verecektir.

Türkiye Yüzyılı vizyonunda yer alan “Sürdürülebilirlik” hedefine beraberce ulaşmak için hazırlanan **Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı**'nın ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Murat KURUM

T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANI

İçindekiler

KISALTMALAR LİSTESİ	7
1. GİRİŞ	8
1.1. Politikalar ve Hukuki Altyapı	11
1.2. Hazırlık Süreci	15
1.3. Amaç ve Kapsam	16
2. ULUSAL DÖNGÜSEL EKONOMİ STRATEJİSİ	19
2.1. Vizyon ve Hedef Yıl	19
2.2. Öncelikli Sektörler	19
2.3. Stratejik Alanlar ve Hedefler	19
2.3.1. Döngüsel Ürünler	19
2.3.2. Öncelikli Sektörler	20
2.3.3. Atık ve İsrafı Önleme ve Azaltım	28
2.3.4. Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması	31
2.3.5. Yatay Eylemler	32
2.3.6. Döngüsel Ekonominin İzlenmesi	33
3. ULUSAL DÖNGÜSEL EKONOMİ EYLEM PLANI	35
3.1. Amaçlar	35
3.2. Eylem Tabloları	37

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 - 1972-2050 Yılları Arasında Küresel Ham Madde Kullanımı	8
Şekil 2 - Kaynak Kullanımına Göre Ekonomik Modeller	9
Şekil 3 - AB'nin Kritik Ham Madde Tedarikinde En Büyük Paya Sahip Ülkeler ...	10

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 - On İkinci Kalkınma Planında Yer Alan Döngüsel Ekonomi Bağlamındaki Başlıca Politika ve Tedbirler	12
Tablo 2 - Amaçlar	36
Tablo 3 - Eylemlerin Sorumlu ve İlgili Kurumlara Göre Dağılımı	37
Tablo 4 - Eylem Planı Takvimi	39

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AEEE	Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar
AGM	Adil Geçiş Mekanizması
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CCRI	Döngüsel Şehirler ve Bölgeler Girişimi
COP	Taraflar Konferansı
ÇŞİDB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
EED	Endüstriyel Emisyonlar Direktifi
EEE	Elektrikli ve Elektronik Eşyalar
EKÖK	Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü
GEKAP	Geri Kazanım Katılım Payı
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GÜS	Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu
İÇG	İhtisas Çalışma Grubu
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
JRC	Ortak Araştırma Merkezi
KİK	Kamu İhale Kurumu
KOK	Kalıcı Organik Kirleticiler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSTK	Avrupa Kirlenici Salım ve Taşıma Kaydı Tüzüğü
MET-REF	Mevcut En İyi Teknikler Referans Dokümanları
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
NDC	Ulusal Katkı Beyanı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
ÖTA	Ömrünü Tamamlamış Araçlar
REACH	Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması
SEA	Sektörel Etki Analizi
SEDDK	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TENMAK	Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu
TETT	Tavsiye Edilen Tüketim Tarihi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSE	Türk Standardları Enstitüsü
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜÇA	Türkiye Çevre Ajansı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKAK	Türk Akreditasyon Kurumu
TÜSIAD	Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği
UDESEP	Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı

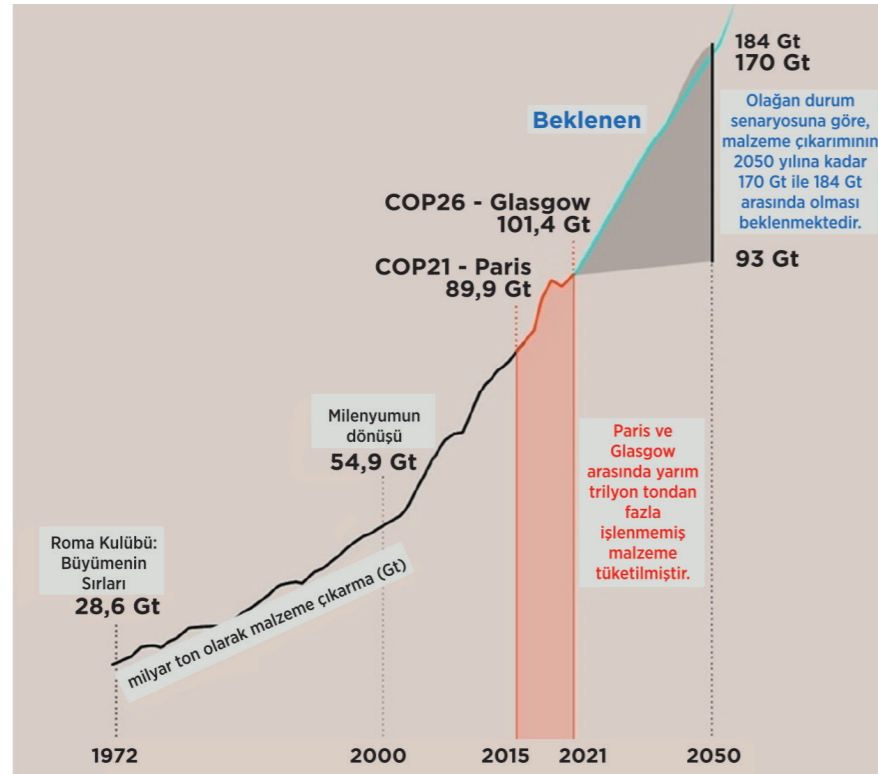
1. GİRİŞ

Doğrusal ekonomi modeli bilindiği üzere al-yap-kullan-at yaklaşımıyla işlemektedir. Bu yaklaşım, ham maddelerin elde edilmesi, daha sonra ürüne dönüştürülmesi, kullanılması ve sonunda atık olarak bertaraf edilmesi anlamına gelmektedir. Doğrusal ekonomik sistemde değer, mümkün olduğu kadar çok ürün üretip satarak oluşturulur.¹ Ancak bu model, doğal kaynakların kullanımında ani bir artışa yol açmıştır. Kaynak kullanımındaki artış, atık ve emisyonlardaki artışla birleşerek iklim değişikliği, azalan gıda güvenliği, su kıtlığı ve hava kirliliği gibi bir dizi zorlayıcı durumların oluşmasına sebep olmuştur.

2019 yılında yayımlanan Döngüsellik Boşluk Raporuna göre 1900 ile 2017 yılları arasında gerçekleşen ve 2017 ile 2050 yılları arasında öngörülen küresel ham madde kullanımı, gayri safi yurt içi hasıla ve sera gazı emisyon rakamlarında kritik artışlar gözlemlenmiştir. 1900 ile 2017 yılları arasında ham madde çıkarımı 7 gigaton (Gt)'den 92,1 Gt'ye, küresel gayri safi yurt içi hasıla seviyesi 2,6 trilyon Euro'dan

60,4 trilyon Euro'ya ve sera gazı emisyonları ise 7 Gt'den 53 Gt'ye yükselmiştir. Sera gazı emisyonlarının büyüme hızının 2017 ile 2050 yılları arasında azalacağı tahmin edilmektedir². Ancak, öngörülen sera gazı emisyonları, sıcaklık artışını Paris Anlaşması'nda kararlaştırılan 1,5°C'nin altında tutulması için belirlenen eşiğin oldukça üzerindedir.

2022 yılındagüncellenenraporagöre2050yılında küresel ham madde kullanımının olağan durum senaryosuna göre 170-184 Gt arasında olması beklenmektedir. Son 50 yılda küresel ölçekte tüketilen ham madde yaklaşık 4 kat artmıştır. Sadece Paris ve Glasgow'da düzenlenen Taraflar Toplantıları (COP 21 & 26) arasında yarım trilyon tondan fazla ham madde tüketilmiştir. Raporu göre, bugüne kadar çıkarılan ve kullanılan tüm ham maddelerin sadece yüzde 8,6'sı ekonomiye kazandırılabilmiştir. Bir diğer deyişle kullanılan ham maddelerin yüzde 90'ından fazlası atığa dönüşmüştür.³

Şekil 1 - 1972-2050 Yılları Arasında Küresel Ham Madde Kullanımı¹

¹ Türkiye Döngüsel Ekonomi Platformu (2022). https://donguseleekonomiplatformu.com/en/knowledge-hub/article_1-what-is-the-definition-of-a-circular-economy_11.html?page=3 adresinden ulaşılabilir

² PACE (2019). The Circularity Gap Report, Platform for Accelerating the Circular Economy. <https://www.circularity-gap.world> adresinden ulaşılabilir

³ PACE (2022). The Circularity Gap Report, Platform for Accelerating the Circular Economy. <https://www.circularity-gap.world/2022#-Download-the-report> adresinden ulaşılabilir

⁴ PACE (2022). The Circularity Gap Report, Platform for Accelerating the Circular Economy. <https://www.circularity-gap.world/2022#-Download-the-report> adresinden ulaşılabilir

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'ne göre, 2060 yılına kadar 167 Gt malzeme kullanımına ulaşılacağı tahmin edilmektedir. Bu durum, 2060 yılına kadar **kişi başına günlük malzeme kullanımının 45 kg'a** ulaşacağı ve çevresel zorlukları ağırlaştıracağı anlamına gelmektedir.

Biyokütle, fosil yakıtlar, metaller ve mineraller gibi malzemelerin küresel tüketiminin önümüzdeki 40 yılda iki katına çıkması öngörülürken 2050 yılına kadar yıllık atık üretiminin yüzde 70 oranında artması beklenmektedir.⁵

Şekil 2 - Kaynak Kullanımına Göre Ekonomik Modeller⁷

2022 yılı itibarıyla AB'nin üretimden kaynaklı sera gazı emisyonları toplam sera gazı emisyonlarının %86'sıdır. Aynı yıl Türkiye için bu oran %81'dir.⁶ Döngüsel ekonomiye geçiş ile üretim kaynaklı salımların azaltımı yüksek potansiyel teşkil etmektedir, dolayısıyla döngüsel ekonomi iklim değişikliği ile mücadelede yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği ile birlikte başlıca yaklaşımlardan birisidir.

Bu noktada döngüsel ekonomi, üretim ve tüketim alışkanlıklarının kökten değiştiği yeni bir ekonomik modeli öngörmekte ve yukarıda belirtilen zorlukların üstesinden gelmek için sistemli ve uygun maliyetli bir yaklaşım sunmaktadır (bkz. Şekil 2). Döngüsel ekonomi, doğadan ilham alarak kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini hedefleyen, bütüncül bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Bu model, beşikten beşiğe ilkesiyle, ürünlerin yaşam döngüsü boyunca atık yerine yeniden kaynağa dönüşmesine odaklanmakta ve geri dönüşümden çok daha ileri bir düzeyde, biyolojik ve teknik döngüleri birbirine entegre etmektedir. Endüstriyel ekoloji anlayışıyla, bir

⁵ OECD (2021). Global Material Resources Outlook to 2060: Economic Drivers and Environmental Consequences, Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/environment/waste/highlights-global-material-resources-outlook-to-2060.pdf> adresinden ulaşılabilir

⁶ AB ve Türkiye'nin 2022 yılı üretimden kaynaklı kişi başı sera gazı emisyonları sırasıyla 6.464,9 ton CO₂eşd ve 5.305,2 ton CO₂eşd'dir. Eurostat'ın https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_gsr011_custom_15296924/default/table?lang=en adresinden ulaşılabilir. Üretimden kaynaklı sera gazı emisyonlarının toplam sera gazı emisyonlarına oranı, TÜİK ve Eurostat'tan elde edilen 2022 yılı toplam nüfus ve sera gazı emisyonu verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

sektörün atıklarını başka bir sektör için ham maddeye dönüştürerek doğadaki ekosistemlere benzer bir denge kurulması hedeflenmektedir. Paylaşım ekonomisi ile sahiplikten çok kullanımı merkeze alarak bireyler ve işletmeler arasında kaynakların daha verimli bir şekilde paylaşılmasını teşvik etmektedir. Tüm bu yaklaşımlar, tasarımdan tüketime kadar her aşamada kaynak verimliliğini artırmayı, atık oluşumunu önlemeyi ve çevresel etkileri asgariye çekmeyi öncelemektedir.

İnsanoğlu, doğrusal ekonominin doğa üzerindeki yıkıcı etkisinin uzun zamandır farkındadır. Üretim ve tüketim sırasında oluşan atıklar belirli bir seviyeye indirilebilirken kalan atıklar düşük oranda da olsa geri dönüştürülebilmektedir. Bu durum ekonominin ilave kaynak girdisi ihtiyacını azaltırken bu ihtiyacı ortadan kaldıramamaktadır. Diğer taraftan üretim süreçlerinin en önemli girdilerinden olan enerji alanında ise yenilenebilir enerji arzındaki artışa rağmen fosil yakıtlar halen ana enerji kaynağı olmaya devam etmektedir.

Döngüsellik, kaynakların, malzemelerin ve ürünlerin verimli ve yeniden kullanımı ile döngüsel akışı anlamına gelmektedir. Bu yeni ekonomik model, ürün ve malzemelerin ömrünü uzatarak ve atıkları en aza indirerek sürdürülebilir yeşil büyümeyi teşvik etmektedir.⁸ Döngüsel ekonomi modelinde, **Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim** ile doğal kaynakların ve toksik malzemelerin kullanımını en aza indiren ve bunun yerine daha iyi bir yaşam kalitesini destekleyen bir modele duyulan ihtiyacı savunan malzemelerin kullanımı arasındaki fark gözetilmektedir.

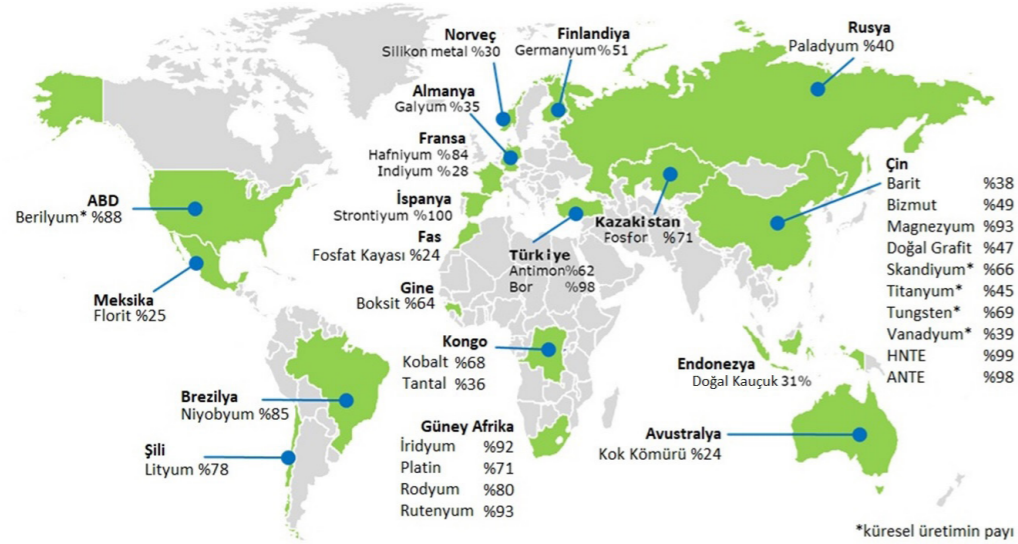
⁷ UoH (2017). Constructing a Green Circular Society, University of Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231630/ebook2017%28pdf%29.pdf?sequence=1> adresinden ulaşılabilir

⁸ EIB (2020). The EIB Circular Economy Guide: Supporting the Circular Transition, European Investment Bank. <https://www.eib.org/en/publications/the-eib-in-the-circular-economy-guide> adresinden ulaşılabilir

Avrupa Birliği (AB)'nin dögüsel ekonomiyi uygulamadaki temel yaklaşımı, hem Birlik sınırları içindeki dögüsellüğün artırılması hem de dögüsel ekonomi anlayışının küresel ölçekte de yaygınlaştırılması için öncülük etmektedir. Biyokütle, fosil yakıtlar, metaller ve mineraller gibi malzemelerin küresel tüketiminin önümüzdeki kırk yılda iki katına çıkması beklendiğinden aşağıdaki şekilde görüleceği üzere AB üyesi devletler de sınırlı doğal kaynaklarını yönetmeye çalışmaktadır.⁹ AB, üretimde kullanılan kritik ham maddelerin çoğunu diğer ülkelerden ithal etmektedir. Ayrıca enerji üretiminde kullanılan fosil yakıtlar iklim değişikliğine ve çevre kirliliğine neden olmaktadır. AB bu durumlara çözüm olarak dögüsel ekonomiyi ortaya koymuştur.

- Plastikler
 - Gıda atıkları
 - Kritik Ham maddeler
 - İnşaat ve Yıkıntı
 - Biyokütle ve Biyo-temelli Ürünler
6. Yenilikçilik, Yatırım ve Diğer Yatay Önlemler
 7. İzleme

Aralık 2019'da ise AB, **Avrupa Yeşil Mutabakatını**, Birliğin kaynaklarını daha verimli kullanan ve daha rekabetçi bir ekonomiye ulaşmak için gerekli eylemleri belirleyen yeni büyüme stratejisi olarak duyurmuştur. AB, küresel çevre standartlarını iyileştirmek ve deniz aşırı ülkelerde yeşil ve daha sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için uluslararası ortaklarla yakın bir şekilde çalışacaktır.¹¹ Genel hedef, sera gazı emisyonlarını azaltmak

Şekil 3 - AB'nin Kritik Ham Madde Tedarikinde En Büyük Paya Sahip Ülkeler

Bu doğrultuda AB ilk olarak 2015 yılında **Birinci Dögüsel Ekonomi Eylem Planını** hazırlamış ve 2018 yılından itibaren kademeli olarak AB ölçeğinde uygulamaya koymaya başlamıştır. Plan, 7 başlık altında toplam 54 eylemi içermektedir;

1. Üretim
 - Üretim Tasarımı
 - Üretim Süreçleri
2. Tüketim
3. Atık Yönetimi
4. Atıktan Kaynağa (İkincil Ham madde)
5. Öncelikli Alanlar / Sektörler

9 OECD (2018). *Global Material Resources Outlook to 2060, Organisation for Economic Co-operation and Development*. <https://www.oecd.org/environment/waste/highlights-global-material-resources-outlook-to-2060.pdf> adresinden ulaşılabilir

10 EC, (2020). *Critical Raw Materials, European Commission*. https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/specific-interest/critical_en adresinden ulaşılabilir

ve 2050 yılına kadar ilk iklim nötr kıta olmaktır. Temel faydalar arasında ekonomik ve güvenli verimlilik, sıfır kirlilik, daha akıllı ulaşım ve yüksek kaliteli gıda yer almaktadır. AB, iç taahhütlerini artırdığı, düzenleyici çerçevesini değiştirdiği ve sera gazı emisyonlarını önemli ölçüde azalttığı için bu kapsamda liderlik göstermekte ve örnek oluşturmaktadır. AB, küresel sera gazı emisyonlarının tek başına yüzde 8'ini oluşturduğundan, Paris Anlaşması hedeflerine ulaşmak için küresel eylemlere öncülük etmektedir. Yeşil Mutabakatın dış politika bileşeni olarak AB, değişen güvenlik ve jeopolitik ortamda, esnekliğini ve rekabet gücünü artırmayı ve iklim nötrlüğüne yönelik küresel bir geçişi tetiklemeyi hedeflemektedir.¹²

11 EC (2020). *The EU Green Deal, European Commission*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf adresinden ulaşılabilir

12 EU (2021). *Council conclusions on Climate and Energy Diplomacy - Delivering on the external dimension of the European Green Deal, Council of the European Union*. <https://www.consilium.europa.eu/media/48057/st05263-en21.pdf> adresinden ulaşılabilir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı, Avrupa'nın Birlik sınırları dışındaki faaliyetlerini ve iklim nötrlüğüne küresel bir geçişi teşvik etmek için iklim eylemini hedefleyen uluslararası ortaklıkların temelini oluşturacaktır.

Mart 2020'de Avrupa Komisyonu Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın temel bileşenlerinden birini oluşturan "Yeni Dögüsel Ekonomi Planı"nı yayımlamıştır. Komisyon, küresel sera gazı emisyonlarının yarısının ham madde çıkarma ve üretiminden kaynaklandığını ve Avrupa'nın dögüsel ekonomiye geçmeden 2050 yılına kadar karbon-nötr hedefine ulaşamayacağını belirtmektedir. Yeni Dögüsel Ekonomi Planı, Avrupa Yeşil Mutabakatı uyarınca öngörülen köklü dönüşümü hızlandırmayı ve 2015 yılından bu yana uygulanan dögüsel ekonomi eylemlerini ileriye taşımayı hedeflemektedir. Plan, sürdürülebilir ürünleri, hizmetleri ve iş modellerini standartlaştıracak ve tüketim kalıplarını atıksız hale getirecek güçlü ve tutarlı bir ürün politikası çerçevesi oluşturmak için birbiriyle ilişkili bir dizi inisiyatif sunmaktadır.¹³ **Yeni Eylem Planı kapsamında Komisyon, dögüsel ekonomiye ulaşmanın anahtarı olan 7 alan ve 35 eylem belirlemiştir.**¹⁴

1. Sürdürülebilir Ürün Çerçeve Politikası
2. Kilit Ürün Değer Zincirleri
 - Elektronik ve BİT
 - Batarya ve araçlar
 - Ambalaj
 - Plastikler
 - Tekstil
 - İnşaat ve binalar
 - Gıda, su ve besinler
3. Daha Az Atık, Daha Çok Değer
4. Dögüsel Ekonominin İnsanlar, Bölgeler ve Şehirlere Uygun Hale Getirilmesi
5. Kesişen Eylemler
6. Küresel Düzeyde Öncü Çalışmalar
7. İlerlemenin İzlenmesi

13 EC (2019). *European Green Deal, European Commission*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF adresinden ulaşılabilir

14 EC (2020). *Circular Economy Action Plan, For a cleaner and more competitive Europe, European Commission*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF adresinden ulaşılabilir

1.1. Politikalar ve Hukuki Altyapı

Türkiye'de dögüsel ekonomi ile ilgili politikalar, hedefler ve amaçlar Kalkınma Planları, Orta Vadeli Programlar, Yıllık Programlar, sektörel eylem planları ve strateji belgeleri ile konuya ilişkin mevzuatta detaylı olarak yer almaktadır. UDESEP'e referans olan temel mevzuat **2872 sayılı Çevre Kanunu'dur.**¹⁵ 2020 yılının Aralık ayında kanunda yapılan değişikliğin temel amaçlarından biri **dögüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmaktır.** Değişiklikle **"sıfır atığın yaygınlaştırılması, dögüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi"** ibaresi Kanun'a dahil edilmiştir. Bu değişiklikle atılan bir diğer önemli adım ise; önümüzdeki dönemde ülkemizin dögüsel ekonomi vizyonuna büyük katkı sağlayacak olan **atıkların veya atıklardan elde edilen geri dönüştürülmüş malzemelerin zorunlu olarak kullanılmasına** ilişkin ikincil mevzuat düzenlemesi öngörülmektedir.

Ülkemizin en üst politika belgesi olan **On İkinci Kalkınma Planında (2024-2028)**¹⁶ küresel gelişmeler ve eğilimler doğrultusunda dögüsel ekonomi konusundaki yatırımların hızlanmasının beklendiği belirtilmiştir. Dögüsel ekonomi ile ilgili yeni iş imkânları ve yeşil istihdam fırsatlarının ortaya çıktığı ve bu bağlamda mühendislik, bilgi teknolojileri, çevre bilimleri gibi alanlarda uzmanlaşmış nitelikli işgücüne olan talebin arttığının altı çizilmiştir. Kalkınma Planının 'İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi', 'Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim' ve 'Afetlere Dirençli Yaşam Alanları ve Sürdürülebilir Çevre' başlıkları altında yer alan farklı sektörlerdeki, üretim/tasarım, tüketim, atık yönetimi gibi ürün yaşam döngüsünü ele alan çeşitli konulara ilişkin politikalar dögüsel ekonomi ile doğrudan ilişkilidir. Dögüsel ekonomi yatırımları **Türkiye'nin 2053 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine ulaşabilmesi** için stratejik alanlardan biri olarak görülmektedir.

Bu bağlamda On İkinci Kalkınma Planında **başta UDESEP'in hazırlanması** olmak üzere dögüsel ekonomi alanındaki öne çıkan politika ve tedbirler aşağıdaki yer almaktadır.

15 ÇŞİDB (2024) *Çevre Kanunu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden ulaşılabilir

16 SBB (2024). *On İkinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028.pdf adresinden ulaşılabilir

Tablo 1 - On İkinci Kalkınma Planında Yer Alan Döngüsel Ekonomi Bağlamındaki Başlıca Politika ve Tedbirler

İlgili Başlık	Politika / Tedbir
3.1. İSTİKRARLI BÜYÜME, GÜÇLÜ EKONOMİ 3.1.2. Yurtiçi Tasarruflar	<ul style="list-style-type: none">350. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer alan sorumlu üretim ve tüketim davranışlarının (SKA 12) toplumda yaygınlaştırılması özendirilecektir.<ul style="list-style-type: none">350.1. Sorumlu tüketimin unsurları olan enerji ve su tasarrufu, atığı azaltma, dayanıklı ve sürdürülebilir ürün kullanımı, geri dönüşüm, ikinci el ürün satın alma, tamir etme, yürüyüş, bisiklet ve toplu taşıma kullanımını artırmaya yönelik tüketim davranışlarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.350.2. Sürdürülebilir üretim ve tüketim davranışlarının kazandırılmasına yönelik eğitimler müfredata ve kamu kurumları ile özel sektör bünyesindeki programlara dâhil edilecektir.
3.1. İSTİKRARLI BÜYÜME, GÜÇLÜ EKONOMİ 3.1.3. Ödemeler Dengesi	<ul style="list-style-type: none">360. Sürdürülebilir ihracat artışını sağlamak amacıyla mal ve hizmetlerin Ar-Ge'ye ve yenilikçiliğe dayalı, yeşil ve döngüsel ekonomiye uyumlu, üretim, markalaşma, tanıtım ve pazarlama süreçleri desteklenecektir.
3.1. İSTİKRARLI BÜYÜME, GÜÇLÜ EKONOMİ 3.1.6. Maliye Politikası	<ul style="list-style-type: none">397.6. Kamu ihale mevzuatı uluslararası norm ve standartlara uyumlu olacak şekilde dijitalleşmeyi, yenilikçiliği ve sürdürülebilirliği destekleyen ve önceleyen satın alma yaklaşımıyla güncellenecek, sektörel kamu alımları düzenlemesi hayata geçirilecektir.
3.2. YEŞİL VE DİJİTAL DÖNÜŞÜMLE REKABETÇİ ÜRETİM 3.2.1. İmalat Sanayii	<ul style="list-style-type: none">427. İmalat sanayiinde yeşil dönüşüm desteklenecek, döngüsel ve sürdürülebilir üretim uygulamalarının artırılması sağlanacaktır.<ul style="list-style-type: none">427.1. Sürdürülebilir üretim ve yeşil dönüşüm teknolojilerinin benimsenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için Ar-Ge faaliyetleri ve teknoloji transferi desteklenecektir.427.2. Mevcut OSB'lerde, endüstri bölgelerinde (EB) ve küçük sanayi sitelerinde (KSS), ortak kullanıma yönelik yeşil dönüşüm projeleri tasarlanacak, Yeşil OSB ve Yeşil EB'ler yaygınlaştırılacaktır.427.4. Atıkların endüstriyel kullanımı ve döngüsel ekonomi uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.427.11. Sıfır kirlilik hedefine yönelik emisyonlarını azaltarak enerji ve kaynak verimli üretim yaptığını raporlayan tesislerin temiz üretim yaptıklarını gösterecek şekilde sertifikalandırılmaları sağlanacaktır.427.12. Sanayinin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan atıkların kaynağında ayrı toplanması sağlanacaktır.438. Kimya sektörünün yeşil ve dijital dönüşümü desteklenecektir.<ul style="list-style-type: none">438.4. Sektörün döngüsel ekonomiye geçiş kapsamında ürün yaşam döngüsü yöntemi yaygınlaştırılacaktır.438.6. Atık yönetim süreci, kaynağında ayrıştırma aşamasından başlamak üzere kirliliği önleyecek şekilde iyileştirilecektir.439. Kimya sanayiinde yerli ham madde kullanımı artırılabilecektir.467. Elektrikli teçhizat sektörünün döngüsel ekonomiye yönelik yol haritası belirlenecektir.<ul style="list-style-type: none">467.1. Elektrikli ve elektronik eşya ve bileşenlerinde eko tasarım gerekliliklerinin uygulanması sağlanacaktır.467.2. Akümülatörlerin ana ham maddesi olan kurşunun geri kazanım yoluyla elde edilmesi bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.467.3. Bataryaların toplanması ve geri dönüştürülmesine yönelik kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla AB Batarya ve Batarya Atıkları Tüzüğüne uyum sağlanacaktır.470. Otomotiv sektöründe döngüsel ekonomiye geçiş ve pazarın dönüşümü sağlanarak yeşil dönüşüm gerçekleştirilecektir.<ul style="list-style-type: none">470.2. Batarya geri dönüşümü, ikincil kullanımı ve bertarafına ilişkin bir sistem oluşturulacaktır.471. Otomotiv sanayii tedarik zincirinde tasarımdan üretime tüm aşamalarda yerli tedarikin ve katma değer artırılması desteklenecektir.<ul style="list-style-type: none">471.1. Yeni nesil enerji araçlarında kullanılan kritik ham maddelerin yerli tedariki için yol haritası oluşturulacaktır.479. Tekstil-Giyim-Deri sanayiinde ham madde güvenliğinin artırılması için alternatif ham madde araştırmaları ve üretimi ile doğal ve sentetik elyaf ham maddelerine yatırım yapılması teşvik edilecektir.481. Metalik olmayan mineral ürünler sektöründe sürdürülebilir üretimin sağlanması, girdi tedarikinin güvence altına alınması, yeşil dönüşüme uyumun sağlanması, yüksek katma değerli ürün yelpazesinin ve rekabetçiliğinin geliştirilerek verimliliğin artırılması temel amaçtır.485. Ana Metal sanayiinde çelik ve alüminyum atıklarının ekonomiye kazandırılmasına, bakır ve alüminyum metalin arz güvenliğine ilişkin çalışmalar yapılacaktır.

3.2. YEŞİL VE DİJİTAL DÖNÜŞÜMLE REKABETÇİ ÜRETİM 3.2.2. Öncelikli Gelişme Alanları	<ul style="list-style-type: none">495.3. Gıda kayıp ve israfının önlenmesine yönelik farkındalık artırma çalışmaları yapılacaktır.500.4. Orman ürünlerinin döngüsel ekonomi çerçevesinde mümkün olan en uzun süreli kullanımı teşvik edilecek, tekrar kullanımı ve geri dönüşümü artırılacaktır.517. Enerji teknolojilerinde kullanılan ham maddelerin arz güvenliğinin artırılması ve söz konusu ham maddelerin çevreye olumsuz etkilerinin asgari düzeye indirilebilmesi amacıyla çalışmalar yürütülecektir.<ul style="list-style-type: none">517.1. Kullanım ömrü tamamlanan güneş paneli ve batarya gibi ekipmanların çevreye olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi ve döngüsel ekonomiye geçişin sağlanması amacıyla geri dönüşüm tesisleri yaygınlaştırılacaktır.517.2. Enerji teknolojilerinde kullanılan ham maddelerin geri dönüşümüne ilişkin kapsamlı düzenlemeler yapılacak, imalatçı firmalar ve tüketiciler nezdinde farkındalık ve ödül mekanizmaları oluşturulacaktır.
3.2. YEŞİL VE DİJİTAL DÖNÜŞÜMLE REKABETÇİ ÜRETİM 3.2.3. Sektörel Politikalar	<ul style="list-style-type: none">597.3. Maden atık, artık ve pasa envanteri çıkarılacak, bunlarda yer alan değerli elementlerin ve madenlerin potansiyeli belirlenecek ve değerlendirilmelerine yönelik projeler geliştirilecektir.599. Ülkemizde yer alan stratejik ve kritik ham maddelerin tespiti ve bunların yönetimi konusunda strateji oluşturulacaktır.<ul style="list-style-type: none">599.1. Stratejik ve kritik madenlerin güvenli teminine yönelik yol haritası hazırlanacaktır.599.2. Stratejik ve kritik madenlere yönelik yönetim, stratejik rezerv, stok, ihracat kısıtlaması konularında yasal düzenlemeler yapılacaktır.599.3. Yenilenebilir enerji, batarya ve elektrikli araçlar gibi alanlarda kullanılan nikel, lityum, kobalt, nadir toprak elementleri gibi ham maddelerin arz güvenliğinin sağlanması için bu madenlerde zengin rezervlere sahip olan ülkelerle işbirlikleri yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.621.2. Başta yeşil dönüşüm, ürünlerin çevresel etkileri, sürdürülebilir üretim ve tüketim olmak üzere üretici ve tüketicileri bilinçlendirici tanıtım ve farkındalık faaliyetleri yürütülecektir.635. Sürdürülebilir yapılı çevreyi esas alan ürünler ve yapım teknikleri geliştirilecektir.<ul style="list-style-type: none">635.1. Yaşam döngüsü analizleri ve sürdürülebilirlik konularında dijital dönüşüme uygun yazılım sektörünün gelişimine destek olunacaktır.635.2. Yaşam döngüsü analizlerine dayalı sürdürülebilir bina tasarım yöntemlerinin kullanılabilmesine ilişkin kapasite oluşturulacaktır.636.1. Üniversitelerdeki mimarlık-mühendislik eğitim müfredatı döngüsel ekonomi alanında nitelikli ve yabancı dil bilen işgücü yetiştirilmesine yönelik yeniden düzenlenecektir.639.2. İnşaat sektörü çalışanlarının dijitalleşme, döngüsel ekonomi ve enerji verimliliği gibi yeni alanlardaki bilgi ve becerileri hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla geliştirilecektir.
3.4. AFETLERE DİRENÇLİ YAŞAM ALANLARI, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE 3.4.5. Çevrenin Korunması	<ul style="list-style-type: none">866. Kaynakların verimli kullanımını sağlamak üzere döngüsel ekonomiye geçiş çerçevesinde sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıpları hayata geçirilecektir.<ul style="list-style-type: none">866.1. Sürdürülebilir tüketim ve üretime ilişkin mevcut en iyi çevresel uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.866.2. Ham madde tedariki, üretim, tüketim ve atık yönetimi süreçlerinin uluslararası standartlara uyumu için mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.866.3. Tüm atıkların insan sağlığına ve çevreye olan zararlı etkilerinin en aza indirilebilmesi için havaya, suya ve toprağa salımına ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.866.4. Deniz çöplerine sebep olan atıkların kaynağında önlenmesi ve mevcut deniz çöplerinin deniz çevresine zararının engellenmesi amacıyla çalışmalar yürütülecektir.866.5. Çevre etiketi sistemi yaygınlaştırılacak, çevre dostu ürün ve hizmetlerin rekabet gücü artırılabilecektir.866.6. Yeşil kamu alımları stratejileri geliştirilecek, alternatif satın alma kriterleri belirlenerek karbon ayak izinin düşürülmesi sağlanacaktır.867. Kimyasalların insan sağlığı ve çevreye olan etkilerini en aza indirecek şekilde etkin yönetimi sağlanacaktır.<ul style="list-style-type: none">867.1. Bütüncül kimyasallar yönetimiyle yaşam döngüsü boyunca kimyasalların insan sağlığı ve çevreye olan olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi sağlanacaktır.

3.4. AFETLERE
DİRENÇLİ YAŞAM
ALANLARI,
SÜRDÜRÜLEBİLİR
ÇEVRE3.4.6. Kentsel
Altyapı

- o 878.8. Döngüsel ekonomi kriterleri de dikkate alınarak ülkemize özgü atık su arıtma tesisi tasarım normları ve kriterleri belirlenecek, tasarım yazılımı geliştirilecektir.
- 881. **Katı atık yönetiminin döngüsel ekonomi ilkeleri gözetilerek etkinleştirilmesi** sağlanacaktır.
 - o 881.1. **Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı** hazırlanacaktır.
 - o 881.2. Atık yönetiminin her alanında **veri tabanı** oluşturulacak, izleme sistemi geliştirilecek ve çevrimiçi veri giriş sistemlerinin uyumu sağlanacaktır.
 - o 881.3. Döngüsel ekonomiye geçiş kapsamında atık yönetimine ilişkin **beşeri ve teknik kapasitenin oluşturulması** amacıyla programlar düzenlenecektir.
 - o 881.4. **Geri kazanılmış ikincil ürüne** ait teknik standartlar geliştirilecek, teşvik ve yönlendirme mevzuatı iyileştirilecektir.
- 882. Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacak, atıkların geri dönüşümünde toplumun bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
 - o 882.1. "Sıfır Atık Projesi" kapsamında **eğitim farkındalık faaliyetleri** gerçekleştirilecek ve eğitimin tüm kademelerinde sıfır atık uygulamaları yürütülecektir.
- 883. Mali gücü yetersiz yerel yönetimlerin **evsel nitelikli katı atıkların geri kazanım** ve bertaraf tesisi projeleri ile aktarma istasyonu projelerinin bir program dâhilinde desteklenmesi sağlanacaktır.
 - o 883.1. Yerel yönetimlerin finanse etmekte zorlandıkları katı atık yönetim projelerini desteklemek amacıyla yürütülen "**Katı Atık Programı**"nın yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Türkiye'nin daha döngüsel bir ekonomi için kaynak kullanımında etkinlik ve verimlilik sağlamak, maliyetleri düşürmek, rekabet gücünü yükseltmek ve çevresel etkileri en aza indirmek gibi ulusal gereksinimlerine ek olarak **UDESEP**'in hazırlanmasının amaçlarından bir diğeri de **Türkiye'nin AB'ye tam üyelik için aday bir ülke olması** ve bu doğrultuda **AB hedef ve politikalarına uyum sağlamak** için gerekli tedbirleri almayı hedeflemesidir. Bu kapsamda **Avrupa Yeşil Mutabakatının**¹⁷ temel bileşenlerinden birini oluşturan **AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planının**¹⁸ beraberinde getirdiği mevzuat ve girişimlerin Türkiye tarafından farklı düzeylerde uyumlaştırılması ve uygulanması önem arz etmektedir.

2021 yılında yayımlanan **Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planı**¹⁹ ve 2024 yılında yayımlanan **Ulusal İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı**²⁰ kapsamında belirlenen eylemlerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla **Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı** hazırlanması sorumluluğu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na verilmiştir.

Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik vermiş olduğu uluslararası taahhütler de **UDESEP** hazırlanması için önemli bir temel teşkil

¹⁷ EC (2019). European Green Deal, European Commission. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF adresinden ulaşılabilir

¹⁸ EC (2020). Circular Economy Action Plan, For a cleaner and more competitive Europe, European Commission. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF adresinden ulaşılabilir

¹⁹ Ticaret Bakanlığı (2021). Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planı. https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%20C5%9E%20C4%BOL.pdf?utm_source=aposto adresinden ulaşılabilir

²⁰ İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). Ulusal İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı. https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/undp_azaltim_spreed.pdf adresinden ulaşılabilir

etmektedir. 26. Taraflar Konferansında tarafların **BMİDÇS** ve **Paris Anlaşmasına güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı'nı (NDC)** 13 Nisan 2023 tarihinde bildirmişti.²¹

Türkiye bu bildirimle, 2012 yılının baz yılı (referans yılı) olarak kabul edildiği Birinci Ulusal Katkı Beyanı'nda belirtilen referans senaryoya kıyasla, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonunu yüzde 41 azaltacağını (2030 yılında 695 Mt CO₂ eşd.) teyit etmektedir. Türkiye'nin güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı tüm ekonomiyi kapsamakta ve kapsamlı azaltım ve uyum eylemlerinin yanı sıra uygulama araçlarına yönelik değerlendirmeleri de içermektedir. Yeni azaltım hedefi, bilim ve eşitlik temelinde daha iddialı olduğunu göstermenin yanı sıra **2053 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine** ulaşmaya yönelik ileriye doğru atılan adımlardan birini teşkil etmektedir.

Güncellenmiş NDC'de net sıfır hedefine ulaşılması, doğal çevrenin korunması ve rekabetçiliğin artırılması için kaynak verimli ve sürdürülebilir **döngüsel ekonominin** son derece önem taşıdığı belirtilmiştir. Dokümanda Türkiye'nin iklim eylemlerini geliştirmek için hazırlanmakta olan ve mümkün olan en kısa sürede tamamlanması hedeflenen birincil mevzuat ve politika belgeleri arasında **Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı** yer almaktadır.

Eylül 2024 tarihinde yayımlanan **Orta Vadeli Program (2025-2027)**²² hem **UDESEP'in**

²¹ İklim Değişikliği Bakanlığı (2023). Güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı. <https://iklim.gov.tr/db/turkce/dokumanlar/turkiye-cumhuriyeti--8230-102-20230512125223.pdf> adresinden ulaşılabilir

²² SBB (2024). Orta Vadeli Program (2025-2027), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/09/Orta-Vadeli-Program_2025-2027.pdf adresinden ulaşılabilir

hazırlanmasını hem de döngüsel ekonomiye geçişe yönelik aşağıdaki somut politika ve tedbirleri içermektedir.

- Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı hayata geçirilecek, geri kazanım oranları yükseltilecek ve endüstriyel simbiyoz uygulamaları özendirilecektir.
- İmalat sanayiinde çevreye duyarlı tasarım ve sürdürülebilir ürünlere ilişkin mevzuat takip edilerek karbon ayak izi ve diğer çevresel göstergelerin hesaplanması, izlenmesi için mevzuat geliştirilecek, ihtiyaç duyulacak dijital altyapı desteklenecektir.
- Döngüsel ekonomi yaklaşımıyla uyumlu ve düşük karbonlu üretimi amaçlayan yatırımlar Yeşil Dönüşüm Destek Programı kapsamında desteklenecektir.
- Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
- Kamu ihale mevzuatı uluslararası norm ve standartlara uyumlu olacak şekilde dijitalleşmeyi, yenilikçiliği ve sürdürülebilirliği destekleyen ve önceleyen satın alma yaklaşımıyla güncellenecek, sektörel kamu alımları düzenlemesi hayata geçirilecektir.
- Yeşil ve dijital dönüşümün işgücü piyasalarına yansımaları analiz edilerek, uyum ve adil geçiş sürecine yönelik programlar hayata geçirilecektir.
- AB taksonomisi başta olmak üzere uluslararası taksonomi örnekleriyle uyumlu ve Türkiye'nin ihtiyaçlarını gözeterek Ulusal Yeşil Taksonominin oluşturulmasına yönelik mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.

1.2. Hazırlık Süreci

UDESEP hazırlıkları kapsamında çeşitli masa başı analiz ve raporlama faaliyetleri, anket çalışmaları, anket çalışmaları, birebir görüşmeler ve çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. Tüm bu çalışmaların neticesinde öne çıkan somut değerlendirme ve öneriler stratejinin vizyonu, stratejik hedefleri, amaçları, eylemleri ve uygulama takvimine yansıtılmış, eylemlerden sorumlu kurumlar belirlenmiştir.

- Temmuz-Eylül 2022 tarihleri arasında ilgili paydaşların Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçiş süreci ve politikalarına yönelik boşluk, ihtiyaç, çözüm önerilerinin alınması ve geçişin çevresel, ekonomik ve sosyal fayda ve zorluklarının belirlenmesi amacıyla **pazar araştırması ve kurumsal**

ziyaretler süreci yürütülmüştür. Bu amaçla toplam 86 kurum/kuruluş/birim ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş ve hazırlanan yapılandırılmış anket aracılığıyla 133 kurum/kuruluş/birimden yukarıdaki konularda geri bildirim alınmıştır.

- Pazar araştırması ve kurumsal ziyaretlerle tespit edilen boşluk, ihtiyaç, çözüm önerileri ve etkilerin ilgili paydaşlar tarafından doğrulanması; UDESEP'in altlığını oluşturacak çözüm önerilerinin geliştirilmesi; uluslararası ve yerel uzmanların bir araya gelerek döngüsel ekonomi konusunda bilgi alışverişi gerçekleştirilmesi amacıyla farklı paydaşlara yönelik iki **döngüsel ekonomi çalıştay** gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara, kamu ve özel sektör kurum/kuruluşlarından 198 kişilik fiziki katılıma ek olarak, uzaktan bağlantı yoluyla da 175 kişi katılım sağlamıştır.
- Yukarıdaki çalışmalara paralel olarak AB'nin Döngüsel Ekonomi politikası amaç ve hedeflerinin, ilgili ulusal koşullar ve sistemlerle karşılaştırılması ile bu amaç ve eylemlerin ulusal çerçeveye entegre edilebilirliği ile kavram ve eylemlerin uygulanabilirliğinin ortaya koyulabilmesi amacıyla bir **karşılaştırma analizi** gerçekleştirilmiştir. Karşılaştırma analizinde, mevcut durum ortaya koyulmuş, boşluk ve ihtiyaç analizi yapılmış, tespit edilen her ihtiyaç için bir veya daha fazla çözüm (müdahale) önerilmiş ve her çözüm için sorumlu kurumlar tanımlanmıştır. Tüm bu tespitler **Genel Değerlendirme Raporu** adı altında kapsamlı şekilde Aralık 2022 tarihinde raporlanmıştır. Rapor; mevzuat, altyapı, kurumsal ve finansal olmak üzere dört boşluk ve ihtiyaç grubuna odaklanmaktadır. Ayrıca döngüsel ekonomiye geçişte Türkiye'nin önündeki başlıca çevresel, ekonomik ve sosyal faydalar, zorluklar ve fırsatlar ortaya koyulmuştur.
- 2015 ve 2020 AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planlarında yer alan tedbirlerin uygulanmasının Türkiye ekonomisinin ilgili sektörleri üzerindeki etkilerini tespit etmek amacıyla **Sektörel Etki Analizi (SEA)** çalışması hazırlanmıştır. Bu çalışmada, Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçişinde en çok etki oluşturacağı ve etkileneceği düşünülen ve buna göre önceliklendirilen aşağıdaki yedi sektör incelenmiştir.

- o Ambalaj
- o Batarya ve Araç
- o İnşaat ve Bina
- o Elektronik ve BİT
- o Gıda ve Biyokütle
- o Plastik
- o Tekstil

SEA çalışmasının sonuçları UDESEP kapsamında stratejik hedefler, amaçlar ve eylemler tasarlanırken önemli girdiler sağlamıştır.

- UDESEP'in katılımcı bir şekilde yapılandırılması, vizyon, hedef yıl, stratejik hedefler ve amaçlar geliştirilmesi ve bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak eylemlerin detaylandırılması amacıyla 125 kurum/kuruluş temsilcisinin katılımıyla kapsamlı iki **strateji ve eylem planı geliştirme çalıştay** gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylar stratejinin çerçevesinin oluşturulması ve somut eylemlerin ortaya çıkmasında en temel hazırlık aşamalarından biri olmuştur.
- UDESEP hazırlıklarının çeşitli aşamalarında kurumsal görüş almak ve iyileştirmeler yapmak üzere Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planı kapsamında **Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı İhtisas Çalışma Grubu (İÇG)** oluşturulmuştur. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü başkanlığındaki İÇG aşağıda listelenen kurum/kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.
 - o Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
 - o Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
 - o ÇŞİDB ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü

- o ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı
- o ÇŞİDB Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
- o Dışişleri Bakanlığı
- o Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- o Hazine ve Maliye Bakanlığı
- o Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- o Tarım ve Orman Bakanlığı
- o Ticaret Bakanlığı,
- o TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM)
- o Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- o Türkiye İstatistik Kurumu
- o Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- o Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD)
- o Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)

İÇG yukarıda bahsi geçen tüm çalışmaların çıktılarını değerlendirmek ve **mevzuat, altyapı, teknoloji ve inovasyon, kurumsal yapı ve işbirliği ve finansman ve ekonomik araçlar** başlıklarındaki tasarlanan eylemler üzerinde çalışmak üzere düzenli olarak bir araya gelmiştir. İÇG toplantılarını takiben UDESEP kapsamında sorumluluk verilen tüm kurumlardan yazılı görüşler alınmış ve taslak eylemler nihai hale getirmiştir.

1.3. Amaç ve Kapsam

UDESEP ile doğal kaynakların korunması, iklim değişikliği ile mücadele edilmesi, uluslararası rekabet gücünün artırılması ve ithalata olan bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda;

- Çevre ve biyoçeşitliliğin korunarak sürdürülebilirliği sağlamak
- Sera gazı azaltımı yoluyla iklim değişikliği ile mücadele etmek
- Ulusal ve uluslararası sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği hedeflerine ulaşabilmek
- Sınırlı birincil kaynakların verimli/sürdürülebilir yönetimini sağlamak ve refah düzeyini artırmak
- Atık oluşumunu azaltmak, oluşan atıklara yeniden kullanımla değer kazandırmak veya geri kazanımını sağlamak
- Maliyet etkin bir yaklaşımla yeni iş modelleri geliştirerek doğrusal ekonomiyi döngüsel ekonomiye dönüştürmek
- Uluslararası rekabet ve ihracatta güçlenmek, AB ile ticari entegrasyonu artırmak
- Ham madde konusunda büyük oranda

Döngüsel Ürünler

Öncelikli Sektörler

Atık ve İsrafi Önleme ve Azaltım

Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması

Yatay Eylemler

Döngüsel Ekonominin İzlenmesi

dışa bağımlı olan ülkemizin ithalat payını ve cari açığını azaltmak

- Daha az ham madde ve daha iyi tasarımla daha uzun ömürlü ürün üretimi yapmak
- İnsan sağlığı ve çevre açısından güvenli olan malzemelerin ürün döngüsü içinde yer almasını sağlamak
- Döngüsel ekonomiye geçiş sürecinin potansiyel olumsuz toplumsal etkilerini asgariye indirerek bu sürecin işçiler, kadınlar, engelliler, çocuklar dahil olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde en adil geçişi sağlamak ve toplumsal refahı artırmak

Bu amaçlara ulaşmak için UDESEP, aşağıda listelenen 6 ana stratejik alan altında geliştirilen hedef ve eylemlere odaklanmaktadır.

- Döngüsel Ürünler
- Öncelikli Sektörler
- Atık ve İsrafi Önleme ve Azaltım
- Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması
- Yatay Eylemler
- İlerlemenin İzlenmesi

Döngüsel ürünler daha sürdürülebilir iş modelleri ile ürün üretimi ve bunların denetlenmesine yönelik politika ve tedbirleri içermektedir. **Öncelikli sektörler** stratejik alanı altında, hem döngüsel ekonomiye geçişten etkilenmesi beklenen hem de bu geçişi hızlandırmak için

önem arz eden sektörler (ürün değer zincirleri) ele alınacaktır. **Atık ve İsrafi Önleme ve Azaltım** başlığı genel atık azaltım politika ve tedbirlerinin yanı sıra atıkların yeniden değerlendirilmesi ve üretime katılmasına odaklanmaktadır. **Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması** başlığı döngüsel ekonomiye geçişe uyum sağlaması açısından farklı düzeylere yönelik geliştirilen strateji ve eylemleri içermektedir. İklim değişikliği ve finanse edilebilirlikle ilgili kesişen politika ve tedbirler **Yatay Eylemler** başlığı altında toplanmıştır. Son olarak **Döngüsel Ekonominin İzlenmesi** başlığı ise döngüsel ekonomiye geçişin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve ilerlemenin izlenmesi için geliştirilecek takip sistemini kurgulamaktadır.

Bu ana başlıklar altında, Strateji ve Eylem Planı toplam 6 Stratejik Hedef, 22 Amaç ve 53 Eylem içermektedir. Eylemlerle ilgili gerçekleştirmelerin ve kaydedilen gelişmelerin takip edilmesi amacıyla uygulamadan sorumlu kuruluşların yer aldığı bir Çalışma Grubu oluşturulması ve 6 aylık dönemler itibarıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından ilerlemelerin Çalışma Grubuna raporlanması hedeflenmektedir.

2. ULUSAL DÖNGÜSEL EKONOMİ STRATEJİSİ

2.1. Vizyon ve Hedef Yılı

Döngüsel malzeme kullanım oranları 2018, 2020 ve 2023 yıllarında dünyada yüzde 9,1, 8,6 ve 7,2 iken ve AB'de yüzde 11,6, 11,2 ve 11,8'dir. Bu oranlardan da anlaşılacağı üzere dünya genelinde döngüsel malzeme kullanım oranlarında son yıllarda düşüşler gözlenirken, AB ilerleme kaydetmekte zorlanmaktadır. Bunun temel nedeni, küresel ekonomi tarafından tüketilen toplam malzeme miktarının artmaya devam etmesidir. Sadece son altı yılda, neredeyse yirminci yüzyılın tamamı kadar, yani yarım trilyon tondan fazla malzeme tüketilmiştir. Ekonomiye giren bu malzemelerin büyük çoğunluğu ham maddedir. Bu nedenle ikincil malzemelerin payı istikrarlı bir şekilde azalmaktadır.²³ UDESEP'in öngördüğü vizyon ulusal döngüsel malzeme kullanım oranını yukarı çekmek için gerekli politika ve tedbirlerin çatısını oluşturmaktadır.

UDESEP'in vizyonu ve hedef yılı ilgili paydaşların görüşleri alınarak katılımcı bir şekilde, gelen farklı öneriler dikkate alınarak belirlenmiştir. 2025-2028 yılları arasında uygulanacak UDESEP'in vizyonu ham madde kullanımını ve atık oluşumunu azaltan, ürünlerin ömrünü

uzatan, yeniden kullanımı, onarımı, yenilemeyi, geri dönüştürmeyi teşvik eden bir üretim ve tüketim modeline dayanan Türkiye'ye özgü döngüsel ekonomi yaklaşımı aracılığıyla rekabet gücü yüksek, çevreyi koruyan ve geliştiren, 2053 yılında net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda ilerleyen bir Türkiye'dir.

2.2. Öncelikli Sektörler

AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planında önceliklendirilen kilit ürün değer zincirleri ile paralel olacak şekilde UDESEP kapsamında 7 sektör seçilmiştir. Döngüsel ekonomiye geçişin aşağıdaki sektörlerde hem önemli bir değişim potansiyeline sahip olduğu hem de bu sektörlerin geçişini hızlandıracağı öngörülmektedir.

1. Ambalaj
2. Batarya ve Araç
3. Elektronik ve Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)
4. Gıda ve Biyokütle
5. İnşaat ve Bina
6. Plastik
7. Tekstil

Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planı kapsamında gerçekleştirilen **SEA** çalışması sonucunda, 2015 ve 2020 AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planlarında yer alan tüm eylemlerin bu 7 sektör için genel olarak maliyetlerde artışa yol açacağı

ve bu maliyetlerden bazılarının dolaylı çevresel maliyetlerde azalma ile telafi edilebileceği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, sektörel katma değer oluşturma ve çevresel etkileri azaltma anlamında eylemlerin olumlu etkileri açıkça tespit edilmiştir.

2.3. Stratejik Alanlar ve Hedefler

2.3.1. Döngüsel Ürünler

Stratejik Hedef 1: Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabilir ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

30 Mart 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu, **Sürdürülebilir Ürünler İçin Çevreye Duyarlı Tasarım Gereklilikleri Tüzüğü (2024/1781/EC)** de dahil olmak üzere Sürdürülebilir Ürünler Girişimi tedbir paketini kabul etmiştir. Komisyon, AB pazarındaki neredeyse tüm ürünlerin tüm yaşam döngüsü boyunca çevreye daha duyarlı, döngüsel ve enerji verimli hale getirilmesi için yeni kurallar önermiştir.

Sürdürülebilir Ürünler Girişimi ile AB, döngüsel ekonomiyi güçlendirmek ve ürünlerin çevre ve iklim üzerindeki etkilerini azaltmak için sürdürülebilir ürünleri AB pazarında norm haline getirmeyi amaçlamaktadır. Girişimin mümkün olan en geniş ürün yelpazesine uygulanması beklenmektedir.

AB Sürdürülebilir Ürün İnişiyatifi altında yer alan politika dokümanlarından biri olan **AB Sürdürülebilir Ürünler İçin Çevreye Duyarlı Tasarım Gereklilikleri Tüzüğü (2024/1781/EC)** AB Konseyi tarafından 28 Haziran 2024 tarihli AB Resmî Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

AB, Türkiye için en önemli ihracat pazarı olduğundan, Sürdürülebilir Ürünler Girişimi ile ilgili tedbirler iş dünyasını yakından ilgilendirmektedir. Girişim kapsamındaki düzenlemelere uyum sağlamak tasarım ve üretime dair çeşitli maliyetleri beraberinde getirecektir. Diğer taraftan, AB'ye yakınlığı nedeniyle lojistik avantajı sahip olan Türkiye, bu doğrultuda tedbirler alarak diğer ülkeler karşısında rekabet avantajı elde edebilir ve AB pazarındaki payını artırabilir.

Sürdürülebilir Ürün Politikası altındaki önemli bir girişim de ürüne özgü bilgi gereklilikleri, tüketicilerin satın aldıkları ürünlerin çevresel etkilerini bilmelerini sağlayacak **Dijital Ürün Pasaportları**dır. Düzenlemeye tabi tüm ürünler dijital ürün pasaportuna sahip olacaktır. Bu pasaportlar, ürün kılavuzlarında veya

etiketlerinde sağlanan bilgileri tamamlayarak bir ürünün uçtan uca izlenebilirliğini önemli ölçüde artıracak araçlardır. Dijital ürün pasaportlarının ürün bilgilerine erişimi iyileştirerek tüketicilerin bilinçli seçimler yapmasına yardımcı olması, tamir servisleri veya geri dönüşümcülerin ilgili bilgilerine erişime olanak sağlaması ve yetkililer tarafından yasal gerekliliklerin uygulanmasını iyileştirmesi beklenmektedir.

Ülkemizde, dijital ürün pasaportlarına yönelik yasal düzenleme ve gerekli verilerin toplanması için altyapı hazırlıklarının yapılması gerekecektir. Üreticilerin yükleneceği maliyetler satış fiyatlarına ve dolayısıyla tüketicilere yansıtılabilecektir. Diğer taraftan, özellikle kaynak tüketiminin ve sera gazı emisyonlarının azaltılması nedeniyle çevresel faydalar ortaya çıkacaktır.

Bu süreçte, ülkemiz açısından, ürünlerin yaşam döngüleri boyunca çevresel etkilerinin ele alınması, sürdürülebilir, döngüsel ve kaynak verimli ürünlerin ortaya çıkmasını sağlayacak ve bu ürünler ülke ekonomisine katkıda bulunacaktır. Söz konusu politikaların ürünlerin dayanıklılığını, güvenilirliğini ve onarılabilirliğini artırmasının yanı sıra ikincil ham maddelere yönelik bir talep oluşturması da beklenmektedir.

30 Mart 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun kabul ettiği tedbir paketinin bir bileşeni de Sürdürülebilir Ürün Girişiminin tamamlayıcısı olan, 6 Mart 2024 tarihinde yayımlanan **AB'de Tüketicilerin Yeşil Dönüşüm için Güçlendirilmesi Direktifi (EU 2024/825)**. Bu direktif tüketicilerin, ürünlerin çevresel sürdürülebilirliği konusunda daha iyi bilgilendirilmesi, yeşil aklamaya karşı korunmasını, güvenilmez veya yanlış çevresel iddialara ve planlı eskitme

²³ CGR (2024). *Circularity Gap Report 2024*. <https://www.circularity-gap.world/2024> adresinden ulaşılabilir

uygulamalarına karşı tüketicinin korunmasını hedeflemektedir.

Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planının yayınlanmasının ardından özellikle konudan doğrudan sorumlu olan Ticaret Bakanlığı tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Türkiye'nin onarım hakkı gerekliliklerini entegre etmek, bilgilendirme araçlarını güçlendirmek ve yeşil beyanları düzenlemek için Tüketicinin Korunması Kanununun revize edilmesi gerekmektedir.

Ulusal Çevre Etiket Programı kapsamında tüketicinin daha iyi bilgilendirilmesi amacıyla dijital ürün pasaportları uygulamaları da dahil edilerek yapılacak düzenlemeler sınır ötesi ticaretin önündeki potansiyel engellerin hafifletilmesine yardımcı olacak, adil uygulamaların yaygınlaştırılması KOBİ'lerin rekabet gücünü artıracaktır.

Avrupa Birliği, büyük endüstriyel tesislerden kaynaklanan kirliliği önleme, azaltma, ilerlemeyi izleme ve kamunun bu çevresel verilere erişimini sağlamaya yönelik tedbirleri revize etmek üzere 15 Temmuz 2024 tarihinde **Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) (2024/1785)** ve 2 Mayıs 2024 tarihinde ise **Endüstriyel Emisyonlar Portalı Tüzüğü (EEPT) (2024/1244)** AB Resmi Gazetesinde yayımlamıştır. EEPT, AB Kirletici Salım ve Taşıma Kaydı (KSTK) Tüzüğü'nün yerini almıştır.

Revizyon ile döngüsel ekonomi kavramlarının güncellenmiş Mevcut En İyi Teknikler Referans Dokümanları'na (MET-REF) ve MET Sonuçları'na daha iyi entegre edilmesi amaçlanmaktadır.

Mevcut AB Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü (EKÖK) Direktifi ve EED'nin uyumlaştırılması kapsamında ülkemizde 14 Ocak 2025 tarihli ve 32782 sayılı Resmi Gazete'de **Endüstriyel Emisyonların Yönetimi Yönetmeliği** yayımlanmış olup 1 Aralık 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Yönetmelik kapsamında, enerji, metal, mineral, kimya, atık yönetimi, tekstil, otomotiv, deri, kağıt, gıda ve hayvancılık gibi sektörlerde yaklaşık altı bin tesis bulunmaktadır. "Sanayide Yeşil Dönüşüm Belgesi" ile mevcut en iyi tekniklerin kullanım durumuna göre, yüzde yüz uyumdan yüzde elli uyuma kadar A'dan F'ye tesislerimiz sınıflandırılacaktır.

"Sanayide Yeşil Dönüşüm" çerçevesinde döngüsel ekonomi politikaları ile birlikte temiz, çevre dostu ve kaynak verimli üretimin

yaygınlaştırılması ve çevresel iyileşmeyle birlikte sanayimizin ihracat pazarında rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

Diğer taraftan KSTK Tüzüğü ülkemizde 4 Aralık 2021 tarihli ve 31679 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **Kirletici Salım ve Taşıma Kaydı (KSTK) Yönetmeliği** ile uyumlaştırılmış olup sistemin kurulması çalışmaları devam etmektedir.

Bu çerçevede, "Döngüsel Ürünler" stratejik alanı altında bir stratejik hedef olarak; **daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabilir ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.**

Bu stratejik hedef doğrultusundaki amaçlar;

- **Daha döngüsel ürünler için çevreye duyarlı tasarımı teşvik etmek,**
- **Yeni döngüsel girişimler için gerekli altyapıları hazırlamak,**
- Döngüsel ekonomi ilkelerini **endüstriyel üretim süreçlerine** entegre etmektir.

2.3.2. Öncelikli Sektörler

Stratejik Hedef 2: Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

UDESEP kapsamında önceliklendirilen sektörlerin daha döngüsel bir hale gelmesi için bu sektörlerin kullandığı ham madde miktarının azaltılması, mümkünse yenilenebilir alternatifleri ile değiştirilmesi, üretilen ürünlerin tamir edilebilir ve dolayısıyla daha uzun süre kullanılabilir olması, ürünler atığa dönüştüğünde tehlike arz etmemesi ve geri kazanılabilir olması gibi müdahaleler içeren döngüsel ekonomi modelleri değer zincirinin tamamına uygulanmalıdır.

Bu arka plan bilgileri ışığındaki öncelikli

- sektörlere yönelik **yatay amaç;**
- Öncelikli sektörlerin **üretim, tüketim ve atık** yönetimini kapsayan tüm aşamalarında **döngüselliği artırmaktır.**

Ambalaj

Avrupa Komisyonu 22 Ocak 2025'te, **Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü (EU 2025/40)**

yayımlamıştır. Tüzük ambalajın piyasaya sürülebilmesi için çevresel sürdürülebilirlik ve etiketlemeye ilişkin olarak ambalajın tüm yaşam döngüsüne yönelik gereklilikleri belirlemektedir. Ayrıca genişletilmiş üretici sorumluluğu, gereksiz ambalajların azaltılması ve ambalajların yeniden kullanımı veya yeniden doldurulması gibi ambalaj atıklarının önlenmesi ve ambalaj atıklarının geri dönüşümü de dahil olmak üzere toplanması ve işlenmesine ilişkin gereklilikleri de düzenlemektedir.

Tüzük, AB pazarına giriş için kuralları belirlemekte olup, belirlenen sürdürülebilirlik ve etiketleme kriterlerini karşılamayan ambalaj malzemelerinin AB pazarına arzı mümkün olmayacaktır. Bu durum, sadece ambalaj malzemesi ihracatı açısından değil, AB'ye yapılan ürün ihracatında kullanılacak olan tüm ambalajlar için geçerli olacaktır. Bu itibarla, anılan mevzuata uyumun Gümrük Birliği kapsamında malların serbest dolaşımının korunması yaklaşımını da içermesi öngörülmektedir.

Ülkemizde yürürlükte olan **Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği**, AB'nin yürürlükte olan Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi ile büyük ölçüde uyumludur. Ancak, ambalaj ve ambalaj atıklarına ilişkin 94/62/EC sayılı Direktifi revize eden Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü'nün (EU 2025/40) bazı hükümleri ulusal mevzuata tam olarak aktarılmamıştır.

Uyumlaştırma çalışmaları kapsamında çeşitli uygulamaların hayata geçirilmesi maliyet oluşturabilir, çevresel etkileri azaltabilir ve istihdam oluşturabilir. Tüzük uygulamaya girdiğinde ve Komisyon tarafından geri dönüşüm için tasarım kriterleri belirlendiğinde, geri dönüştürülebilirlik tanımının ulusal yönetmelikte **güncellenmesi gerekmektedir.** Geri dönüştürülebilirlik tanımı, ulusal ambalaj

sektörü için uyum maliyetleri oluşturabilir ancak aynı zamanda sera gazı emisyonlarının ve su tüketiminin azalmasını yanı sıra istihdam oluşturmasını da sağlayabilmektedir.

Ayrıca, özel sektör üzerindeki temel mali etkiler ikincil ham madde maliyeti, doğrulama maliyetleri ve mevcut geri dönüşüm kapasitesini artırmaya yönelik ek maliyetler ortaya çıkarabilmektedir. Mevcut geri dönüşüm kapasitesinin artırılması, özellikle de kimyasal geri dönüşümün kurulması daha büyük mali sonuçlar doğurmaktadır.

Ülkemizde ambalaj azaltımı ve aşırı ambalajlamaya ilişkin yükümlülüklerin getirilmesi, malzeme tüketiminin azalması ve GÜS maliyetlerinin azaltılması sonucunda tasarruf sağlanacaktır. Bunun yanı sıra, sera gazı emisyonu ve su tüketimi de azalacaktır.

Uyumlaştırma çalışmaları genel olarak değerlendirildiğinde sera gazı emisyonları, su tüketimi ve istihdam açısından olumlu etkiler oluşturacaktır. Ambalaj üreticileri ve geri dönüşümcüler de dâhil olmak üzere özel sektör için maliyetler ortaya çıksa da dolaylı maliyetlerde tasarruf mümkündür.

Bu çerçevede, döngüsel ekonomi eylem planında öncelikli sektörler arasında yer alan ambalaj sektörü uygulamalarında geri dönüştürülmüş içeriğin artırılması, ambalajların geri dönüştürülebilir olması, aşırı ambalajlamanın azaltılması, tehlikeli ve zararlı maddelerin aşamalı olarak kullanımdan kaldırılması ve yeniden kullanım iş modellerinin oluşturulması teşvik edilecektir.

Elektronik ve Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)

Avrupa Komisyonu, 2020 AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında daha uzun ürün ömürlerinin teşvik edilmesi için "**Döngüsel Elektronik Girişimi**"ni duyurmuştur.

Komisyon, **Sürdürülebilir Ürünler İçin Çevreye Duyarlı Tasarım Gereklilikleri Tüzüğü** kapsamında cep telefonları ve tabletlerin enerji verimli ve dayanıklı olacak şekilde tasarlanmasını; tüketicilerin bunları kolayca tamir edebilmesini, güncelleyebilmesini ve bakımını yapabilmesini; cihazların yeniden kullanılabilmesini ve geri dönüştürülebilmesini sağlamaya yönelik tedbirler sunmuştur.

Malların onarımını teşvik eden ortak kurallara (Onarım Hakkı) ilişkin Direktif 13 Haziran 2024 tarihinde kabul edilmiş ve 30 Temmuz 2024

tarihinde yürürlüğe girmiştir. Direktif, hem yasal garanti dahilinde hem de dışında malların onarımını ve yeniden kullanımını artırarak daha sürdürülebilir tüketimi teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Komasyon, 23 Kasım 2022 tarihinde **elektronik cihazlar için ortak bir şarj cihazı** konusunda (EU) 2022/2380 sayılı Direktifi yayımlanmıştır. 2024 yılı sonuna kadar AB'de satılan tüm cep telefonları, tabletler ve kameraların USB Type-C şarj portu ile donatılması gerekecektir. Bu zorunluluk 2026 yılı bahar döneminden itibaren dizüstü bilgisayarları da kapsayacaktır. Direktif ile getirilen değişiklikler Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından uyumlaştırılarak ayum teyidi alınmasını teminen Avrupa Komisyonuna iletilmek üzere AB Nezdindeki Daimi Temsilciliğimizle paylaşılmıştır.

Elektrikli ve elektronik eşyalarda belirli tehlikeli maddelerin kullanımının kısıtlanmasına ilişkin Direktifin gözden geçirilmesi, REACH Tüzüğü ve çevreye duyarlı tasarım gereklilikleri ile bağlantılarının açıklığa kavuşturulması için rehberlik sağlanması konusunda çalışmalar devam etmektedir.

Ülkemizde ise 26.12.2022 tarihli ve 32055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelik** AB AEEE Direktifi (2012/19/EU) dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yönetmeliğe göre ürünlerde, teknik olarak mümkün olması halinde geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımına öncelik verilmektedir. Ayrıca, yönetmelikte AEEE toplama hedefleri ile toplanan AEEE'lerin geri dönüşüm ve geri kazanım hedefleri yer almaktadır.

Ticaret Bakanlığı tarafından 22.08.2020 tarihinde yayımlanan 31221 sayılı **Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik**, kullanılmış cep telefonu ve tabletlerin yenilenmesi, belgelendirilmesi ve yeniden satışına ilişkin faaliyetleri düzenlemektedir.

Elektronik ve bilgi-iletişim teknolojileri değer zinciri kapsamında cep telefonları ve tabletlerin sürdürülebilir olacak şekilde tasarlanması, onarım hakkı, planlı eskitme ve ortak şarj cihazı uygulamaları mevzuat geliştirilerek tedbirler alınması gerekliliği doğacaktır. Mobil cihazlar için ortak şarj cihazının kullanıma sunulması tüketici üzerinde önemli olumlu etkilere sebep olacaktır. Türkiye'de cep telefonu ve cep telefonu şarj cihazı üretimi az sayıda firma tarafından gerçekleştirildiğinden Türkiye'de yüksek maliyetlerin gerçekleşmesi söz konusu olmayacaktır. Öte yandan, şarj cihazı üreticileri/ithalatçıları ve bu alanda yatırım yapmayı planlayan firmaların AB pazarında ortak şarj cihazı uygulamasına hazırlık yapmaları faydalı olacaktır.

Ülkemizde onarım hakkı ve bilinçli eskitmeye yönelik tedbirler konusunda kullanım ömrünün geri kalanı için, satış sonrası hizmetlerin bir parçası olarak bakım ve onarım hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Onarım hakkı uygulaması, onarımı teşvik etmenin yanı sıra yasal garanti dâhilinde ve ötesinde malların yeniden kullanımını teşvik edecektir. Alınacak tedbirler, tüketicilerin tüketim alışkanlıklarını uzun vadede sürdürülebilirlik (onarım ve yeniden kullanım) yönünde değiştirecek, bilinçli eskitmeye maruz kalmamış uygun tüketim mallarının daha az değiştirilmesiyle tüketicilerin tasarruf yapması sağlanacaktır.

Gıda ve Biyokütle

2015 AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı **gıda atıklarının 2025 yılına kadar yüzde 30 ve 2030 yılına kadar yüzde 50 azaltılmasını** teşvik etmektedir.

AB Atık Çerçeve Direktifinin 2018 revizyonu, gıda israfının önlenmesine ilişkin olarak ulusal gıda israfını önleme programlarının kabul edilmesi ve gıda israfı miktarlarının izlenmesi ve raporlanması gibi yeni yükümlülükler getirmekte, Birleşmiş Milletler tarafından gıda atıkları için SKA'lar kapsamında belirlenen "gıda üretimi, tüketimi ve tedarik zinciri boyunca kişi başına düşen gıda atığı miktarının 2030 yılına kadar yüzde 50 oranında azaltılması" hedefine atıfta bulunmaktadır.

Komasyon, 2017'de **gıda başına ilişkin Kılavuz İlkeleri** ve 2018'de **artık insan tüketimine yönelik olmayan gıdaların yem kullanımına ilişkin Kılavuz İlkelerini** yayımlamıştır.

27 Eylül 2019'da gıda atığını ölçmek için ortak bir AB metodolojisi oluşturan **Yetki Devrine Dayanan Komisyon Kararı** yayımlanmıştır. Komasyon, Temmuz 2023'te gıda atıklarının odak alanlardan biri olduğu **Atık Çerçeve Direktifi için yeni bir revizyon teklifi (COM(2023) 420)** ile, 2030 yılına kadar gıda atığı oluşumunun, gıda işleme ve üretiminde yüzde 10, perakende, gıda hizmetleri ve evlerde ise yüzde 30 azaltılması hedeflenmektedir.

2020 yılında yayımlanan **Türkiye'de Gıda Kayıp ve İsrafının Önlenmesi, Azaltılması ve Yönetimi Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı**, gıda kayıp ve israfının önlenmesi, azaltılması ve yönetilmesi yoluyla hem tüketim hem de üretim açısından sürdürülebilir gıda sistemlerinin oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu Plan, **Türkiye'nin Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Yönelik Ulusal Yol Haritası** ve diğer bazı politika belgeleri ile desteklenmektedir.

Atığın önlenmesi, azaltılması, yeniden kullanılması ve geri dönüştürülmesi ile israftan kaçınılması amacıyla 2019 yılında yayımlanan **Sıfır Atık Yönetmeliği**'ne göre, gıda atığı oluşumunun önlenmesi için gıdanın üretimi, tedarik zinciri ve kullanımı boyunca ilgili taraflarca gerekli önlemlerin alınması ve gıda atığı önleme planlarının hazırlanması esastır.

Gıda israfını ölçmek için ortak bir metodoloji ve göstergelerin geliştirilmesi, gıda atıkları konusunda SKA'lara nasıl ulaşılabileceğinin incelenmesi, en iyi uygulamaların paylaşılması ve ilerlemeyi değerlendirmek için paydaş

platformunun kurulması, gıda başını ve eski gıda maddelerinin hayvan yemi olarak kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla atık, gıda ve yemle ilgili mevzuat, gıdaların üzerindeki tarih işaretlerinin daha etkin kullanımı ve anlaşılması için seçeneklerin araştırılması gibi konularda ülkemizde çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Gıda atıklarının azaltılmasına yönelik yeni yöntem ve tekniklerin uygulamaya koyulması ile yatırım maliyetlerinin artması, diğer taraftan nihai ürün birimi başına ham madde ve bileşenlerin satın alınmasında ve atık işleme maliyetlerinde tasarruf sağlanması beklenmektedir. Gıda üretimindeki yan ürünlerin değerlendirilmesi yeni iş fırsatları oluşturacaktır. Ayrıca, gıda atıklarının önlenmesine yönelik inovasyonlar yatırım maliyetlerini yükseltirken, gıda atığı miktarının azaltılması, atıkların bertarafı için yapılan harcamaları azaltacaktır. Gıda sektörü değer zincirinin tüm aşamalarında gıda atıklarını azaltmaya yönelik tedbirler özellikle sera gazı emisyonları, biyoçeşitlilik, arazi kullanımı, su kullanım ve ötrofikasyon üzerinde olumlu çevresel etkilere yol açacaktır.

İnşaat ve Bina

2020 yılında Avrupa Komisyonu, malzeme verimliliğini artırma ve iklim etkilerini azaltma amacıyla inşaat ve bina sektöründe, yeni ve kapsamlı bir **Sürdürülebilir Yapılı Çevre için Strateji** çalışması başlatmıştır. Bu kapsamda 18 Aralık 2024 tarihinde EU 2024/3110 sayılı **AB Yapı Malzemeleri Tüzüğü** AB Resmi Gazetesinde yayınlanmıştır. Tuzük yaşam döngüsü değerlendirmesi de dahil olmak üzere, inşaat ürünlerinin temel özelliklerine ilişkin çevre ve güvenlik performansına dair uyumlaştırılmış kuralları ve çevresel, işlevsel ve güvenlik ürün gerekliliklerini ortaya koymaktadır.

Ülkemizde 2004 yılından itibaren yürürlükte olan **Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği**, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının çevreyle uyumlu bir şekilde azaltılması, toplanması, geçici depolanması, taşınması, geri kazanılması, değerlendirilmesi ve bertaraf edilmesine ilişkin genel kurallar ile teknik ve idari hususları düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Diğer taraftan, 2021 yılında yürürlüğe giren **Binaların Yıkılması Hakkında Yönetmelik** ile binalarda asbest ve benzeri tehlikeli kimyasallar içeren imalatlar sökülmeden ve **Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine** göre seçici yıkım yapılmadan esas yıkıma başlanamayacağı belirtilmektedir. Geri dönüştürülebilir malzemeden başlamak üzere her türlü atığın uygun işlemlerle kaynağında ayrıştırılarak geçici biriktirilmesi, öncelikle yeniden kullanılması, mümkün olmaması halinde ise geri kazanımının sağlanması gerektiği öngörülmektedir.

Söz konusu iki yönetmelik, AB Atık Çerçeve Direktifi'nin atık üretiminin azaltılması, inşaat ve yıkıntı atıkları için seçici yıkım, yeniden kullanım ve geri dönüşüm hedefleriyle uyumludur. Ancak AB Yapı Malzemeleri Tüzüğü kapsamında oluşturulacak yeni yasal çerçevenin ulusal mevzuatla uyumlaştırılması ihtiyacı doğacaktır.

Strateji kapsamında geri dönüştürülebilir ve geri dönüşümden elde edilen malzemelere öncelik verilmesi ve teknik şartnamelerde yer alan iklim dostu yaklaşımlar da dâhil olmak üzere çevresel unsurlara ilişkin asgari geri dönüştürülmüş içerik yükümlülüklerine ve diğer sınır değerlere uyulması gerekecektir.

Yeniden kullanılan ve geri dönüştürülen ham maddeler inşaat sektöründe sürdürülebilirlik açısından bir katma değeri temsil etmektedir. Seçici yıkımın ekonomik açıdan uygulanabilirliği değişkenlik gösterse de **çevresel açıdan** fayda sağlayabilir.

Malzemelerin/bileşenlerin geri dönüştürülmesi ve yeniden kullanılmasını amaçlayan uygulamaların hayata geçirilmesiyle; farklı inşaat ve yıkıntı atıklarının taşıma maliyetlerinin azalması, atık bertaraf ücretleri ve atık işleme merkezi ücretlerinde azalma ve malzemelerin/bileşenlerin yeniden kullanımından gelir elde edilmesi gibi farklı ekonomik etkiler oluşturabilir. Ekonomik etkilerin yanı sıra inşaat ve yıkıntı atıklarının **çevre üzerindeki yükünün** ve bu atıkların taşınmasıyla bağlantılı etkilerin azaltılması gibi etkilerde de iyileşmeler öngörülmektedir.

Ülkemizde devam eden kentsel dönüşüm sürecinde yüksek miktarda inşaat ve yıkıntı atığı oluşacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, mevcut konut stokunun büyük bir kısmının birinci ve ikinci derece deprem bölgelerinde yer alması nedeniyle yıkım ve güçlendirme faaliyetleri yoluyla dönüşürülmesi gerekmektedir. Tüm bu faaliyetler nedeniyle artan inşaat yıkıntı atıklarının döngüsellik bakış açısıyla yönetilmesi için metodoloji ve standartlar geliştirilmesi gereklidir. İnşaat ve bina sektöründe atık azaltma, toplama ve geri dönüşüm uygulamalarının yanı sıra ilgili veri toplama ve izlemeyi iyileştirmeye yönelik çalışmaların da gündeme alınması gerekecektir.

Batarya ve Araç

Avrupa Komisyonu 12 Temmuz 2023 tarihinde yeni **Batarya ve Atık Batarya Tüzüğünü (2023/1542)** kabul ederek 28 Temmuz 2023 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayımlamıştır.

Yeni Tüzük, AB pazarına sürülen tüm batarya türlerinin tüm yaşam döngüleri boyunca sürdürülebilir ve güvenli olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Komisyon, kullanım ömrü sonunda bataryaların toplanması, işlenmesi ve geri dönüştürülmesi ile geri dönüştürülmüş malzemelerin içeriğine ilişkin yeni pazara giriş kuralları ve hedefler belirlemiştir.

Tüzüğün hükümlerinden biri olan **Dijital Batarya Pasaportu** uygulaması, güvenli veri paylaşımı, batarya piyasasının şeffaflığının artırılması ve bataryaların yaşam döngüleri boyunca izlenebilirliği için kritik önem teşkil etmektedir.

Türkiye'deki mevcut yasal çerçevenin AB'de kabul edilen yeni **Batarya ve Atık Batarya Tüzüğü** ile uyumlaştırma ihtiyacı bulunmaktadır. Mevzuattaki değişim ihtiyaçları arasında, belirli seviyelerde tehlikeli madde içeren pil veya akümülatörlerin piyasaya sürülmesinin yasaklanması, ayrı toplanması ve tüm atık pil ve akümülatörler için yüksek düzeyde geri dönüşüm elde edilmesi yer almaktadır.

Mevcut durumda civa ile ilgili zararlı madde kullanımının kısıtlanması hususu yeni teklif ile uyumlu olmakla birlikte kadmiyum için eşik değer yeni teklife kıyasla daha yüksektir. Bu nedenle Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği'nde kapsamında kadmiyum için belirlenen eşik değerler için düzenleme gerekmektedir.

Batarya Tüzüğünde belirtilen toplama hedefi oranlarına ulaşabilmek için yapılacak düzenlemede ülkemizin şartları göz önünde bulundurularak aşamalı hedefler belirlenmelidir.

Gerçekleştirilmesi gereken altyapı ve diğer yatırımların ulusal şartlara uygun bir şekilde planlanması ve hayata geçirilmesi kritik önem arz etmektedir. Mevcut Yönetmelikte karbon ayak izine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, Türkiye'de elektrikli araç batarya sektörünün potansiyel genişlemesi ve bataryaların gelecekteki Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nda (SKDM) yer alma olasılığı nedeniyle bu konu sektörü etkileyebilir.

Mevcut durumda, ulusal yönetmelik, herhangi bir aktif maddenin asgari geri dönüştürülmüş içeriğine ilişkin bir koşul içermemektedir. Yeni düzenleme ile beraber AB'ye yapılacak batarya ihracatının da bu gerekliliklere tabi olması öngörülmektedir. Asgari geri dönüştürülmüş içerik önlemleri, sektöre geri dönüştürülmüş malzeme sağlayabilecek uygun maliyetli teknolojilerin geliştirilmesi ihtiyacı doğurabilir ve geri dönüştürülmüş içerik miktarı hakkında bilgi sağlama yükümlülüğü getirebilir. Aynı zamanda, zorunlu geri dönüştürülmüş içerik hedefleri ikincil malzeme talebini artırabilir, bu da bataryaların toplanmasını ve geri dönüşümünü olumlu etkileyebilir. Bu nedenle, teknoloji geliştirme ve daha yeni teknolojiye yükseltme ile ilgili maliyetler ortaya çıkacak olsa da bu maliyetler geri dönüştürülmüş malzemelerden elde edilen gelirin artmasıyla kısmen telafi edilebilir.

Ulusal mevzuatın sektöre özgü döngüsel ekonomi eylemleri için AB mevzuatıyla uyumlaştırılması, sektör için katma değer ve fayda oluşturabilir. Hükümlerin uygulanmasının genel olarak yatırım maliyetlerini ve işletme maliyetlerini artırabileceği gibi karbon emisyonlarını ve diğer çevresel etkileri azaltacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, eylemlerin hayata geçmesi ile yeni iş olanaklarının ortaya çıkması beklenmektedir.

Diğer taraftan 2023/851 sayılı AB Tüzüğüne göre, 2035 yılında trafiğe sürülecek tüm binek ve hafif ticari araçların karbon emisyonuz olması amaçlanmakta olup, bu itibarla elektrikli araç kullanımının artması öngörülmektedir. Ülkemizin AB'ye ihracatında otomotiv sektörü ön sırada gelmekte olup, Gümrük Birliği kapsamında malların serbest dolaşımı prensibi ile AB pazarına erişim imkanının varlığı ülkemizdeki otomotiv sektörü yatırımlarının artmasına katkı sağlamıştır. Önümüzdeki dönemde mevcut üretimin içten yanmalı motorlardan, başta elektrikli olmak üzere yeni teknolojiler ekseninde dönüştürülmesi ihtiyacı doğacaktır. Bu çerçevede, Batarya ve Atık Batarya Tüzüğüne uyum sağlanması ülkemizde elektrikli araç üretimine ve yeni yatırımlar açısından ülkemiz cazibesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Bu doğrultuda Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılması ve yeni bir batarya mevzuatının yayımlanması planlanmaktadır.

Diğer taraftan ülkemizde değerli elementler elde edilmesi, bu elementlere ilişkin ürün ve teknolojilerin geliştirilmesi ve gelişmiş teknolojik ürünlerde geniş bir şekilde kullanımının sağlanması amacıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı koordinasyonunda **Ulusal Kritik Ham Madde Stratejisi ve Eylem Planı** hazırlıkları devam etmektedir.

Avrupa Komisyonu 13 Temmuz 2023 tarihinde, **Ömrünü Tamamlamış Araçlara ilişkin yeni bir Tüzük (COM(2023) 451) önermiştir.** Teklif Tüzük, araçların döngüsel tasarımını iyileştirmeyi, bir aracın üretiminde kullanılan plastiğin en az yüzde 25'inin geri dönüşümden elde edilmesini, daha fazla ve daha kaliteli ham madde geri kazanımını, atık olduktan sonra araçlardan üreticilerin mali olarak sorumlu olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Ülkemizde 2009 yılında yayımlanan ve yürürlükte olan Ömrünü Tamamlamış Araçların (ÖTA) Kontrolü Hakkında Yönetmelik ÖTA'ların ortalama araç ağırlığının en az yüzde 95'inin yeniden kullanılması-geri kazanılmasını ve ÖTA'ların ortalama araç ağırlığının en az yüzde 85'inin yeniden kullanılması-geri dönüştürülmesini amaçlamaktadır. ÖTA arındırma ve sökülme işlemlerini gerçekleştiren lisanslı 103 ÖTA geçici depolama alanı ve malzeme geri kazanımı gerçekleştiren lisanslı 29 ÖTA işleme tesisi aracılığı ile 2012 yılından

bu yana 540 bin hurda araçtan başta metal, plastik ve cam olmak üzere yaklaşık 600 bin ton ham madde geri dönüştürülerek ekonomiye kazandırılmıştır.²⁴

Ulusal mevzuatta araç tasarımı, üretimi, hizmet ömrü ve kullanım ömrü sonu işlemlerinde yapılacak iyileştirmeler ile olumsuz çevresel etkiler daha da azalacak, araç değer zincirinin sürdürülebilirliğine katkı sağlanacaktır. Diğer yandan, ilgili hükümlerin uygulanması sektörel yatırımlar yapılmasını, inovasyon ve yeni teknolojilerin benimsenmesini, tedarik zincirlerinin yeniden düzenlenmesini ve ham maddelere stratejik bağımlılığın azaltılmasını gerektireceğinden sektör üzerinde baskılar oluşacaktır.

Plastik

2018 yılında plastiklerle ilgili çevresel sorunları ele almak ve AB'yi daha sürdürülebilir bir plastik ekonomisine yönlendirmek için “**Döngüsel Ekonomide Plastikler için Avrupa Stratejisi**” yayımlanmıştır.

2019 yılında yayımlanan **Tek Kullanımlık Plastikler Direktifi (2019/904)**, öncelikle **sürdürülebilir ve toksik olmayan yeniden kullanılabilir ürünler** ve yeniden kullanım sistemlerine öncelik veren döngüsel yaklaşımları teşvik etmeyi ve üretilen atık miktarını azaltmayı amaçlamaktadır.

2020 yılında yayımlanan AB'nin yeni döngüsel ekonomi eylem planında kapsamında biyobazlı, biyobozunur ve kompostlanabilir plastikler için politika çerçevesinin oluşturulması amacıyla çalışmalar başlatılmış ve 2022 yılında **biyobazlı, biyobozunur ve kompostlanabilir plastiklere ilişkin bir AB Bilgilendirmesi (COM(2022) 682)** yayımlanmıştır.

Yeni AB Atık Sevkiyatı Tüzüğü (EU 2024/1157) 11 Nisan 2024 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Düzenleme, döngüsel bir ekonomiye geçişi destekleyerek AB'den ihraç edilen atıkların hedef ülkelerde insan sağlığı ve **çevreye duyarlı bir şekilde yönetilmesi** amaçlarken, plastik atık ihracatı için de daha sıkı izleme süreçleri uygulanmasını

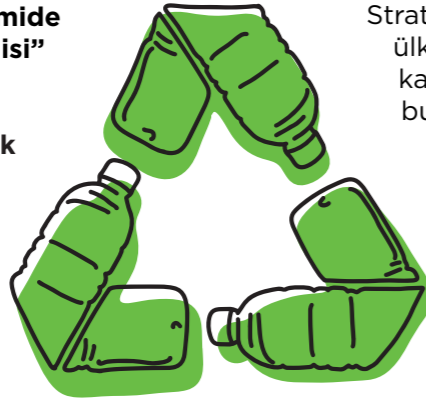
²⁴ ÇŞİDB (2024). Hurda Araçlardan 600 Bin Tonluk Dönüşüm, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. <https://www.csb.gov.tr/hurda-araclardan-600-bin-tonluk-donusum-bakanlik-faaliyetleri-40438> adresinden ulaşılabilir.

ve yasa dışı atık sevkiyatlarına karşı koymak için yaptırımları hızlandırmayı amaçlamaktadır.

22 Ocak 2025'te Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan **Ambalaj ve Ambalaj Atıklarına İlişkin Tüzük (EU 2025/40)**, AB Plastik Stratejisi'nin 2030 yılına kadar piyasaya sürülen tüm plastik ambalajların uygun maliyetli bir şekilde yeniden kullanılabilmesi veya geri dönüştürülebilmesini sağlama taahhüdüne katkıda bulunacaktır.

Avrupa Komisyonu tarafından 25 Eylül 2023 tarihinde çevre ve insan sağlığının korunması amacıyla ürünlere kasıtlı olarak eklenen mikroplastiklerin kısıtlanmasına yönelik tedbirler kabul edilmiştir. Kısıtlama, AB'nin kimyasalların kaydı, değerlendirilmesi, izni ve kısıtlanmasına ilişkin REACH Tüzüğü'nün Ek-17'sinde yapılan değişikliğe dayanmaktadır.

Türkiye'de, plastik sektöründe döngüsellığı sağlamak amacıyla AB'deki Plastik Stratejisi'ni de göz önüne alarak ülkemiz şartlarını esas alan kapsamlı bir ulusal strateji ve bunu destekleyen politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ve Atık Getirme Merkezlerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Sıfır Atık Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar kapsamında bazı tek kullanımlık ürünler özelinde çeşitli tedbirler bulunmaktadır. Ancak, tek kullanımlık plastiklerden kaynaklanan kirliliğin tüm değer zinciri boyunca önlenmesine ve azaltılmasına yönelik kapsamlı politikaların geliştirilmesi ve mevzuatın buna göre güncellenmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Diğer taraftan pazar kısıtlaması, genişletilmiş üretici sorumluluğu gibi ürünlere özgü tedbirlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ürünlere kasıtlı eklenen mikroplastiklere getirilen kısıtlamalar AB'de yürürlüğe girdikten sonra ülkemizde REACH Tüzüğü'nü uyumlaştıran ulusal mevzuat olan Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanması Hakkında Yönetmelik'te farklı sektörlerde kasıtlı eklenen mikroplastik kullanımına yönelik bir güncelleme yapılabilir.

Ayrıca, biyobazlı, biyobozunur ve kompostlanabilir plastikler için politika çerçevesinin oluşturulması amacıyla çalışmalar başlatılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Plastik şişelere yönelik toplama ve asgari geri dönüştürülmüş içerik kullanımına yönelik hedeflerin değiştirilmesi durumunda yatırım ve işletme maliyetlerinin artabileceği öngörülmektedir. Bazı tek kullanımlık ürünlere yönelik öngörülen GÜS uygulamaları ile birlikte belli yatırım ihtiyaçları ortaya çıkması beklenmekte olup aynı zamanda bu uygulamaların yeni istihdam fırsatları oluşturması ve karbon emisyonlarını azaltması öngörülmektedir. Belirli tek kullanımlık plastik ürünlerin kısıtlanmasının sektörel ciro kayıplarına neden olması, ancak ürünlerden kaynaklanan diğer çevresel etkileri azaltması beklenebilir.

Söz konusu mevzuata uyum, sadece ambalaj ürünleri değil, AB'ye yapılacak tüm ihraç ürünlerinin ambalajlarında ilgili gerekliliklerin karşılanması, Gümrük Birliği kapsamında malların serbest dolaşımının korunması ve dolayısıyla AB pazarında rekabet gücümüzün korunması açısından önem arz edecektir.

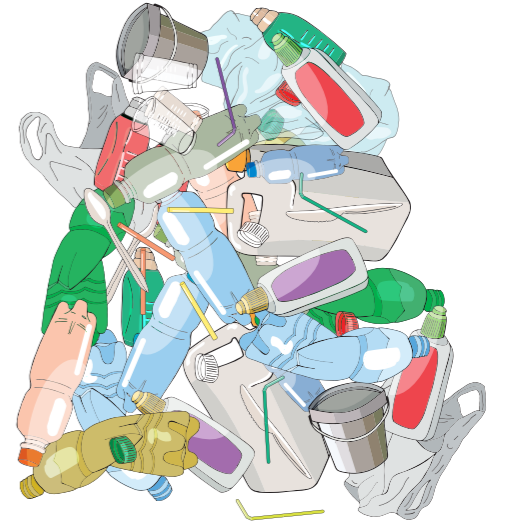
AB ile yürütülen ticari ilişkiler nedeniyle önümüzdeki dönemde karşılaşılabilecek atık yönetimi standartlarına uyumun sağlanması, yatırım ve işletme maliyetlerini artırabilecek, atık işleme ve geri kazanım tesislerine denetim yapılması ise işletme maliyetlerini yükseltebilecektir. Diğer taraftan sektörün katma değerine fayda sağlanabileceği gibi yeni istihdam olanakları da oluşturulabilecektir.

Tekstil

Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ve AB Sanayi Stratejisi kapsamında tekstil öncelikli sektör olarak belirlenmiş ve **30 Mart 2023 yılında Sürdürülebilir ve Döngüsel Tekstil Ürünleri için AB Stratejisi** yayımlanmıştır. 2030 yılına kadar AB pazarına sürülen tekstil ürünlerinin uzun ömürlü, onarılabilir ve geri dönüştürülebilir, büyük ölçüde geri dönüştürülmüş elyaftan üretilmiş, tehlikeli maddelerden arındırılmış ve sosyal hakları ve çevreyi gözeterek üretilmiş olmasını hedeflemektedir.

Mevcut **Atık Çerçeve Direktifi** kapsamında, Üye Ülkelerin 1 Ocak 2025 itibarıyla **tekstil ürünlerinin ayrı toplanmasını** sağlamaları gerekmektedir. Ayrıca, direktifte Komisyon'un 31 Aralık 2024'e kadar, tekstil atıklarına yönelik yeniden kullanım ve geri dönüşüm hedefleri belirlenmesini değerlendireceği belirtilmiştir.

Komisyon, **Temmuz 2023'te** yayımlanan **Atık Çerçeve Direktifinin revizyonu** ile tüm Üye Ülkelerde tekstil ürünleri için zorunlu

ve uyumlaştırılmış GÜS planları getirmeyi önermektedir. Ayrıca, teklif kapsamında üreticilerin mali katkılarının seviyesi, tekstil ürünlerinin döngüsellğine ve çevresel performansına (eko-modülasyon) dayalı olacaktır.

Ulusal Yeşil Mutabakat Eylem Planında, döngüsel ekonomi kapsamında su tüketimi fazla olan tekstil sektörü için temiz üretim mevzuatının oluşturulması, tekstil ve deri sektöründe temiz üretim uygulamalarına ilişkin eğitim programlarının düzenlenmesini öngören eylemler bulunmaktadır.

Kaynak ve enerji verimli süreçler ve temiz üretim teknolojileri kullanılarak tekstil üretimindeki çevresel etkileri en aza indirmeyi amaçlayan “**Tekstil Sektörüne Yönelik Kirlilik Önleme ve Kontrol Tebliği**” 14 Aralık 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tekstil sektörü faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi, hava ve su kirliliğinin önlenmesi, su ve enerji tüketiminin azaltılmasına yönelik temiz üretim teknolojilerinin uygulanması amacıyla 30 Aralık 2022 tarihinde ÇŞİDB tarafından “**Tekstil Sektöründe Temiz Üretim Uygulamaları Tebliği**” yayımlanmıştır.

Halihazırda mevcut ulusal mevzuat temiz üretim konularını ele almakta **ve tekstil ürünleri için çevresel etiketleme kriterleri** sağlamaktadır. Ayrıca, tekstil/kıyafetlerin yeniden kullanımı ve ayrı toplanması yoluyla tekstil kullanım ömrünün uzatılmasına yönelik yasal temeller, **Atık Getirme Merkezlerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Sıfır Atık Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar** ile belirlenmiştir.

Tekstil sektöründe döngüsel ekonomi ilkelerinin daha etkin uygulanabilmesi için GÜS kuralları, **çevreye duyarlı tasarım**, toplama ve geri

dönüşüm gereklilikleri gibi hususları kapsayacak şekilde sektöre **özel düzenlemeler** yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Hızlı modadan yüksek kaliteli ve geri dönüştürülebilir tekstil ürünlerine geçiş vizyonu, sadece AB'ye ihraç edilecek tekstil ürünleri için değil, aynı zamanda iç pazarda satışa sunulacak ürünler için de yaygınlaştırılabilir. Yeniden kullanım, onarım ve yeniden amaçlandırma için dögüsel iş modelleri geliştirilebilir. Yeşil aklamadan kaçınılmalı ve tekstil ürünlerinin eko-etiketlemesi teşvik edilmelidir.

Tekstil sektörü SKDM'ye tabi sektörler arasında yer almamasına rağmen özel sektörün iklim değişikliği konusunda uyum maliyetleri üzerine yapılan çalışmalar, Türkiye'deki tekstil sektörünün büyük bir vergi yükü altına girebileceğini öngörmektedir. Ürünlerin çevreye duyarlı tasarım yaklaşımıyla tasarlanması, üretim ve/veya kullanım sırasında tüketilen malzemelerin özellikle ham madde ve tehlikeli kimyasalların miktarını azaltabilir. Tekstil ürünlerini ihraç eden ve/veya küresel şirketlerin tedarik ağına yer alan şirketler özellikle Tehlikeli Atıkların Sıfır Deşarjı (ZDHC) kapsamında yasaklı/sınırlanmış kimyasalların kullanımını önemli ölçüde azaltmış olsa da bu çalışmaların iç pazara yönelik üretilen tekstil ürünleri için de uygulanması gerekliliği bulunmaktadır.

Geri dönüştürülmüş doğal ve sentetik elyafların yeniden döngüye girmesi üretim maliyetlerinin ve çevresel etkilerin azaltılmasına katkı sağlayabilir. Atık tekstiller Türkiye'deki Geri Kazanım Katılım Payı (GEKAP) kapsamında yer almamaktadır. GÜS programları ve atık yönetimi uygulamalarıyla, atık sonu ve yan ürünlerin kullanımı, yurt içi satış ve/veya ihracat/ithalat üzerinde yüksek seviyede etkisi olabilir. Söz konusu uygulamaların sera gazı emisyonu azaltımına da katkısı olabilecektir.

Tekstil ürünlerinin çevresel sürdürülebilirliğini sağlamak için olası performans gereklilikleri, tüm ambalaj malzemelerinin geri dönüştürülebilir olması gerekliliği, ambalaj malzemelerinde zorunlu geri dönüştürülmüş içerik miktarları ve dijital ürün pasaportu uygulamaları karbon emisyonlarını azaltırken sektöre katma değer sağlayabilir.

Tekstil ürünlerinden kasıtsız bir şekilde alıcı ortama salınan mikropplastiklere ilişkin girişimlerin başlatılması yatırım ve işletme maliyetlerini artırırken sektöre katma değer oluşturabilir.

2.3.3. Atık ve İsrarı Önleme ve Azaltım

Stratejik Hedef 3: Dögüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

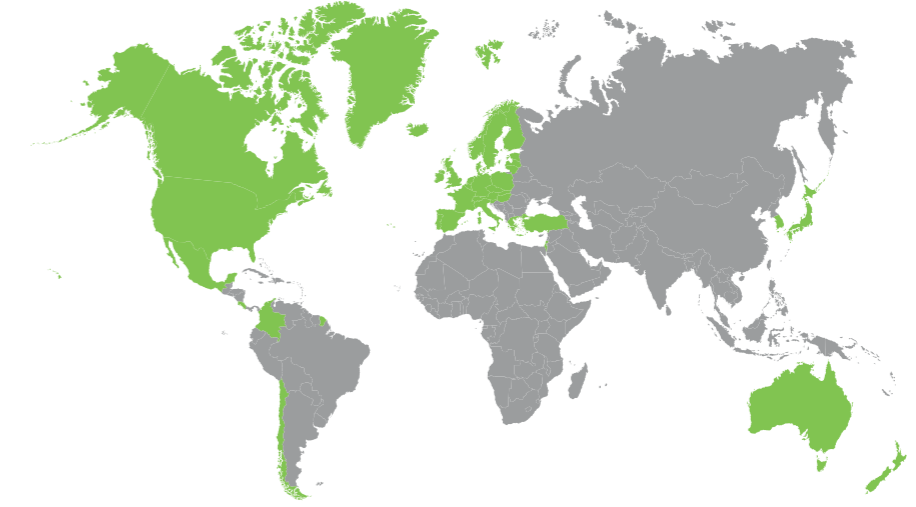
Dögüsel ekonomi, sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunurken, kaynakların geri kazanılması, korunması veya değerine değer katılması yoluyla dögüsel bir kaynak akışını sürdürmek için sistemik bir yaklaşım kullanan ekonomik sistemdir. Bu çerçevede, atık azaltımı ve israfın önlenmesi için ürün yaşam döngüsünün tüm aşamalarında sürdürülebilirlik ilkelerini gözetilmelidir. İyi yönetilen bir dögüsel ekonomi modeli, gıda israfını önlemekten elektronik atıkların yeniden değerlendirilmesine kadar geniş bir yelpazede atık azaltımı potansiyeline sahiptir.

Dögüsel ekonomi, kimyasalların yönetiminde de daha güvenli ve sürdürülebilir bir yaklaşım benimsemeyi gerektirmektedir. Üretim süreçlerinde zararlı kimyasalların kullanımını azaltarak veya tamamen ortadan kaldırarak, çevre ve insan sağlığına yönelik riskler asgariye indirilmelidir. Bunun yanı sıra, kimyasal maddelerin geri kazanımı ve yeniden kullanımı, ham maddeye olan bağımlılığı azaltarak kaynak döngüsünü desteklemektedir. Ürün yaşam döngüsünün sonundaki kimyasal içeriklerin izlenebilirliği sağlanarak, geri dönüşüm süreçlerinde kalite ve güvenlik standartlarının korunması mümkün hale getirmek ayrıca önem arz etmektedir.

5 Temmuz 2023 tarihinde, Avrupa Komisyonu, özellikle tekstil ve gıda atıklarına odaklanarak **Atık Çerçeve Direktifi**'nde değişiklik yapılmasını teklif etmiştir. Teklife göre üye ülkelerin 2030 yılına kadar gıda atık oluşumunu, gıda işleme ve üretiminde yüzde 10, perakende, gıda hizmetleri ve evlerde yüzde 30 azaltması gerekmektedir. Üye ülkeler, ayrıca üreticilerin ev tekstili ürünleri, giyim eşyaları, giyim aksesuarları ve ayakkabı, hazır giyim ve giyim aksesuarlarına ilişkin zorunlu ayrı toplama ve GÜS sistemleri oluşturmalarını sağlayacaklardır.

28 Ekim 2021 tarihinde Avrupa Komisyonu, **Atıktaki Kalıcı Organik Kirleticilere (KOK) İlişkin Kuralların Güncellenmesi** için bir tüzük teklifi sunmuştur. Teklifi takiben 23 Kasım 2022 tarihinde **kalıcı organik kirleticilere ilişkin 2019/1021 sayılı AB KOK Tüzüğü'nün Ek IV ve V'ini revize eden 2022/2400 sayılı Tüzük** yayımlanmıştır. Teklif ile kapsam içindeki

OECD Ülkeleri

maddeler için AB'nin Stockholm Sözleşmesi kapsamındaki uluslararası yükümlülüklerin ve AB KOK Tüzüğü'nden (2019/1021) gelen yükümlülüklerin uygulanması hedeflenmektedir.

17 Kasım 2021 tarihinde Avrupa Komisyonu, **atık sevkiyatlarını yöneten AB kurallarının revize edilmesi** için bir teklif sunmuştur. Yeni AB Atık Sevkiyatı Tüzüğü (2024/1157) 11 Nisan 2024 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Mayıs 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Düzenleme, dögüsel bir ekonomiye geçişi destekleyerek AB'de yeniden kullanım ve geri dönüşüm için atık sevkiyatını kolaylaştırmayı; AB'den ihraç edilen atıkların hedef ülkelerde insan sağlığı ve çevreye duyarlı bir şekilde yönetilmesinin sağlanmasını ve yasa dışı atık sevkiyatlarına karşı koymak için yaptırımları hızlandırmayı amaçlamaktadır. Düzenleme ayrıca atık sevkiyatlarına ilişkin 1013/2006 sayılı Tüzüğü yürürlükten kaldırarak plastik atıkların ihracatı, ithalatı ve AB içi sevkiyatına ilişkin yeni kurallar kabul etmiştir.

Özellikle Çin olmak üzere AB'den önemli miktarda atık alan bazı üçüncü ülkeler tarafından son yıllarda getirilen ithalat kısıtlamaları nedeniyle AB, bazı atık türleri için AB dışı ülkelerde atık işlemeye aşırı bağımlıdır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) bir üyesi olan Türkiye, 2022'de yaklaşık 12,4 milyon ton atık olarak AB atık ihracatı için açık ara en büyük varış noktası olmuştur.²⁵ 2024 yılında AB'den yapılan atık ithalatının %91,2'sini demir hurdası oluştururken, bunu %4,4 pay ile kağıt hurdası, %3 pay ile plastik takip etmektedir. Dolayısıyla, AB'den atık ithalatımızın büyük kısmını çelik sektörümüz için gerekli olan demir hurdası hammaddesinin temini oluşturmaktadır.

²⁵ Avrupa Komisyonu (2024). AB 2022'de 32 milyon ton atık ihraç etti. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240118-1> adresinden ulaşılabilir

Tüzük, OECD ülkelerine yapılan atık ihracatının izlenmesi konusunda daha sıkı tedbirler ve bu ihracatın, atığın insan sağlığı ve çevreye duyarlı bir şekilde yönetilmediği bir duruma yol açması halinde bir «koruma prosedürü» getirmektedir. Varış ülkesinin atıkları uygun şekilde işleme yeteneğine sahip olduğuna dair yeterli kanıt bulunmaması ya da ithal edilen atığın, varış ülkesinde üretilen atığın yönetimi üzerinde önemli olumsuz etkisinin bulunmadığına dair yeterli kanıt olmaması durumunda Komisyon ilgili ülkeden bilgi isteyecektir. Sağlanan bilgilerin tatmin edici olmaması halinde Komisyon, devredilen yetkiler aracılığıyla o ülkeye ilgili atık ihracatını askıya alma yetkisine sahip olacaktır.

Tüzük, ihracatçıların, atıkları ihraç etmeden önce varış ülkesindeki atıkları yönetecek tesislerin bağımsız ve akredite bir üçüncü tarafça yürütülecek bir denetime tabi tutulduklarından emin olmalarını gerektirmektedir. Belirlenen bir dizi kriterlere uygunluğu doğrulayacak olan bu denetim en az iki yılda bir tekrarlanacaktır. Bir ihracatçı, tesisin artık uyumlu olmadığına dair makul bir bilgi alırsa, gecikmeden geçici bir denetim gerçekleştirilecektir. OECD ülkelerine atık ihracatı için teklif, ilgili ülke ile AB arasındaki uluslararası bir anlaşmanın o ülkedeki tesislerin atıkları insan sağlığı ve çevreye duyarlı bir şekilde yöneteceğini kabul etmesi durumunda denetim gerekliliklerinden olası bir muafiyet öngörmektedir.²⁶

Tüzükte plastik atık sevkiyatları özel olarak düzenlenmektedir. 21 Kasım 2026 tarihinden itibaren OECD üyesi olmayan ülkelere "tüm plastik atık türleri" yasaklanacaktır. Birlikten plastik atık ithal etmek isteyen OECD üyesi olmayan bir ülke 21 Mayıs 2029 tarihinden

²⁶ Avrupa Parlamentosu (2022) AB'nin Atık Sevkiyat Tüzüğü. https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-shipments_en adresinden ulaşılabilir

İtibaren talebini Komisyona iletilebilecektir. AB'den OECD ülkelerine plastik atık ihracatı ve AB'deki ithalatlar daha sıkı kontrol edilecektir. Tehlikeli plastik atıkların ve geri dönüşümü zor olan plastik atıkların AB'den OECD ülkelerine ihraç edilmesi "ön bildirim ve onay prosedürü"ne tabi olacaktır. Bu prosedür kapsamında hem ithalatçı hem de ihracatçı ülke sevkiyata izin vermesi gerekecektir.

Bu yeni kurallar, AB'nin Atık Sevkiyat Tüzüğü'nü (AK) (1013/2006 sayılı Tüzük) revize ederek 187 ülke tarafından Mayıs 2019'da Basel Sözleşmesi 14. Taraflar Konferansında alınan kararı uygulamaktadır. Bu karar, Sözleşme'nin eklerine plastik atıklarla ilgili yeni girdiler ekleyerek ilk kez uluslararası plastik atık ticaretini yöneten küresel bir rejim oluşturmuştur. Bu durum, çok taraflı kurumların plastik kirliliğine karşı giderek daha fazla bağlayıcı önlemler aldığını göstermektedir. AB, karışık veya kontamine plastikler gibi geri dönüştürülmesi zor olan plastik atıkların OECD dışına ihracatını yasaklayarak aslında Basel Sözleşmesi'nin gerekliliklerinin ötesine geçmektedir.

Kimyasalların yönetimi ile ilgili olarak; 23 Haziran 2017 tarihli **Kimyasalların Kaydı, Değerlendirilmesi, İzni ve Kısıtlanmasına İlişkin Yönetmelik (KKDİK)** ve 11 Aralık 2013 tarihli **Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik** yürürlüktedir. Güvenlik bilgi formu hazırlanmasına ilişkin hususlar ve ilgili hükümleri daha önce yürürlükte olan 11 Aralık 2013 tarihli Zararlı Madde ve Karışımlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formları Hakkında Yönetmelik ile yürütülmekteydi. Söz konusu hususlar 31 Aralık 2023 tarihinden itibaren KKDİK Madde 27 ve Ek-2 kapsamında yürütülmektedir.

Kalıcı Organik Kirleticiler (KOK'lar) ile ilgili olarak ise Türkiye, KOK'lara ilişkin **Stockholm ve Basel sözleşmelerini Kalıcı Organik Kirleticiler Hakkında Yönetmelik** 2018 yılından itibaren yürürlükte tutmaktadır. PCB içeren eşyaların bertarafına ilişkin usul ve esasları belirleyen 27 Aralık 2007 tarihli **PCB ve PCT Kontrolü Hakkında Yönetmelik** de bu alandaki ilgili diğer bir mevzuattır.

Atık Yönetimi Yönetmeliği'ne göre, sektör itibarıyla ekonomik değeri olan atıkların ithalatına kontrole tabi olarak izin verilmektedir. Bu kapsamda denetime tabi olarak ithal edilebilecek atık ve metal hurdalara ilişkin

esaslar ve ithali yasak olan atık ve metal hurdalar ÇŞİDB'nin de görüşleri alınarak Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Tebliğler ile belirlenmektedir. Tehlikeli atık ithalatı ve bertaraf amaçlı atık ithalatı yasak olup ithalatına izin verilen belirli tehlikesiz atıkları ithal edecek atık geri kazanım/geri dönüşüm tesislerine verilecek belgeler ile ithal edilecek atıkların özelliklerine ilişkin usul ve esaslar ÇŞİDB tarafından yayımlanan **Atık İthalatı Uygulamaları Genelgesi** ile düzenlenmektedir. Yeni Atık Sevkiyatı Tüzüğü AB'de üretilen atıkları kendi sınırları içinde tutmayı amaçladığından, tedbirler, gözetim altında olan herhangi bir atık akışı için AB'den Türkiye'ye atık ihracatının yasaklanmasına yol açma potansiyeline sahiptir. AB'den en fazla ithal edilen atık türlerinden olan hurda metaller ve plastikler nedeniyle demir çelik ve plastik hassas sektörler olarak öne çıkmaktadır. Atık yönetimi konusundaki ulusal çerçeve mevzuat olan **Atık Yönetimi Yönetmeliği, Sıfır Atık Yönetmeliği ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik** çerçevesinde gıda atıklarının azaltılmasına yönelik herhangi bir nicel hedef bulunmamaktadır. Aynı şekilde tekstil atıklarının ayrı toplanması ve genişletilmiş üretici sorumluluğu sistemi kapsamına alınmasına ilişkin de tedbirler yer almamaktadır.

İkincil ham maddeler konusunda mevcut **Atık Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde** yan ürün olarak değerlendirilebilecek özelliklere haiz atıklar için düzenleme mevcuttur. **Ülkemizde** belirli atık akışları için "Atık Sonu" kriterlerinin belirlenmesi ve etkili bir şekilde uygulanması için teknik ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Bu doğrultuda, ikincil ham madde kullanımı ve endüstriyel simbiyoz yoluyla döngüsel ekonomiyi teşvik etmek için şirketler arasında var olan ve potansiyel malzeme alışverişi teşvik etmek ve farklı endüstrilerde bu tür uygulamaları kolaylaştırmak için bir döngüsel ekonomi ağının hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu arka plan bilgileri ışığında, "Atık ve İsrافی **Önleme ve Azaltım**" stratejik alanı altında bir stratejik hedef olarak; **atık oluşumu önlenecek ve oluşan atık miktarı döngüsel ekonomi hiyerarşisine göre kademeli olarak azaltılacaktır.**

Bu stratejik hedef doğrultusundaki amaçlar;

- **Çevre mevzuatını** döngüsel ekonomi ilkeleri doğrultusunda iyileştirmek,
- **Endüstriyel simbiyoz** uygulamalarını yaygınlaştırmak,
- Döngüsel ekonomiyi hızlandırıcı **ekonomik araçlar** geliştirmek,
- Atık yönetiminde **dijitalleşmeyi** artırmak,
- **Sıfır atık** uygulamalarını yaygınlaştırmaktır.

2.3.4. Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması

Stratejik Hedef 4: Döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.

Döngüsel ekonomiye geçiş sadece malzeme akışlarını ve iş modellerini değil, aynı zamanda dönüşüm için gerekli olan insan kaynaklarını doğru bir şekilde yöneterek mümkün olacaktır. Döngüsel ekonomi kavramının yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde uygulanması için her seviyedeki vatandaşların farkındalığının artırılması ve tüm paydaş katılımının sağlanması için yatay rolü nedeniyle döngüsel ekonomi konusunda eğitim ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, bu geçiş için **şehirler, döngüsel ekonomi uygulamalarını destekleyici, kolaylaştırıcı ve etkinleştirici olarak önemli bir role** sahiptir. Kurumlar arası iş birlikleri, uluslararası anlaşmalar, yeni pazarlar ve ortaklıklarla önemli fırsatlar yakalanarak döngüsel ekonominin yaygınlaştırılması hızlandırılabilir.

AB, 2015 ve 2020 DE Eylem Planları'nda yeni becerilerin ve yeterliliklerin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Komisyon, **Beceri Gündemi**, gelecekteki **Sosyal Ekonomi Eylem Planı, Beceri Anlaşması ve Avrupa Sosyal Fonu+, Uyum Politikası Fonları, Adil Geçiş Mekanizması ve kentsel girişimler** aracılığıyla döngüsel ekonomiye geçişin desteklenmesi konularında çalışmalar başlatmıştır.

9 Aralık 2021'de Avrupa Komisyonu, sosyal ekonomiye ilişkin yeni eylem planını kabul etmiştir. Eylem planıyla Komisyon, **2011 Sosyal İşletme Girişimi ve 2016 Başlangıç ve Ölçeklendirme Girişimi'nin** sonuçlarına dayanarak sosyal ekonominin tüm potansiyelini harekete geçirmeye yardımcı olacak somut önlemler ortaya koymuştur.

Avrupa Sosyal Fonu (ESF), mevcut ESF'yi (Genç İstihdam Girişimi (GİG) dahil), En Yoksunlara Avrupa Yardım Fonu (FEAD), İstihdam ve Sosyal İnovasyon Programı (EaSI) ve AB Sağlık Programını birleştiren ESF+ olarak yeniden yapılandırmıştır. ESF+ yatırımlarını eğitim, istihdam ve sosyal içerme üzerine yoğunlaştırmaktadır.

Avrupa Kentsel Girişimi, Akıllı Şehirler Mücadelesi Girişimi ve Döngüsel Şehirler ve Bölgeler Girişimi şehirlere temel yardım sağlamaktadır. Döngüsel ekonominin Yeşil Şehir Anlaşmasının öncelikli alanları arasında yer alacağı belirtilmektedir. **Avrupa Döngüsel Ekonomi Paydaş Platformu**, paydaşların bilgi alışverişinde bulunduğu bir platform olarak görev yapmaktadır.

Döngüsel Şehirler ve Bölgeler Girişimi (CCRI), AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nın bir parçası olarak **şehirlere ve bölgelere yardım sağlayarak döngüsel sistematik** çözümlerin yerel ve bölgesel düzeyde uygulanmasına odaklanmaktadır.

Ülkemizde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından, AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ile KOBİ'lerin yeşil dönüşüm konusundaki mevcut durumlarının belirlenmesi, sorun ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, bu konuda gerekli stratejilerin oluşturulması, bu stratejiler doğrultusunda kapasitelerinin artırılması ve öncelikli ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

ÇŞİDB tarafından tekstil ve deri sektöründe temiz üretim uygulamaları konusunda eğitim programları yapılmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyetlerini yürüten Kalkınma Ajansları tarafından bölgesel düzeyde kaynak verimliliğini sağlamaya yönelik eğitimler, bilinçlendirme **çalışmaları** ve destek programları yürütülmektedir. Tarım

ve Orman Bakanlığı, sürdürülebilir tarım teknikleri konusunda eğitim verilmesi, Ar-Ge projelerinin yürütülmesi, bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi ve ilgili uygulamaların yaygınlaştırılması için çalışmaktadır.

Ülkemizin gelecekteki işgücünün döngüsel ekonomiye uyumunu destekleyecek ve bu alandaki uzmanlığın teşvik edilmesi için döngüsel ekonomi ilkelerine odaklanan eğitim müfredatı ve mesleki standartların geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Yine, yerel girişimleri ve döngüsel şehir konseptlerini güçlendirmek için destek mekanizmaları oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca yerel işletmelerin ve toplumun genelinde döngüsel ekonominin avantajlarını ve uygulanabilirliğini vurgulayan her kesime ve her yaşa hitap eden döngüsel ekonomi farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi önemlidir.

Bu arka plan bilgileri ışığında, “Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması” stratejik alanı altında bir stratejik hedef olarak; **döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.**

Bu stratejik hedef doğrultusundaki amaçlar;

- Döngüsel ekonomiye geçiş için **mesleki beceri ve nitelikler** geliştirmek,
- **Döngüsel şehirler** oluşturmak,
- Döngüsel ekonomi konusunda **işbirliği ve farkındalığı** artırmaktır.

2.3.5. Yatay Eylemler

Stratejik Hedef 5: Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finans edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AB, hiçbir bölgesinin geri kalmaması ve Yeşil Mutabakat sürecinde bu geçişin sosyo-ekonomik etkilerini azaltmak için 2021-2027 yılları arasında uygulanmak üzere **Adil Geçiş Mekanizması (AGM)** ismiyle bir destek paketi hazırlamıştır.

Bu mekanizma, özellikle kömür madenciliği gibi karbon yoğun sektörlerde çalışan bireylerin yeni iş olanaklarına erişimini kolaylaştırarak, istihdam üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmeyi hedeflemektedir. Eğitim ve yeniden beceri kazandırma programları ile iş gücünün dönüşüm sürecine uyum sağlaması desteklenirken, bölgesel eşitsizlikleri gidermek amacıyla fon ve yatırım araçları devreye sokulmaktadır. Bu kapsamda altyapı projeleri, yeşil enerji

yatırımları ve KOBİ'lerin desteklenmesi gibi adımlar atılmaktadır. Ayrıca, yerel ekonomilerin çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilir yeni sektörlerin teşvik edilmesiyle ekonomik dayanıklılığın artırılması amaçlanmaktadır. Geçiş sürecinde düşük gelirli haneler, kadınlar, engelliler ve gençlerin de ekonomik ve sosyal hayata dahil edilmesinin güçlendirilmesine yönelik çeşitli sosyal politikaların uygulanması öngörülmektedir. Vergi yükünün işgücünden uzaklaştırılması ve düşük ve orta gelirli gruplar için vergilerin azaltılması teşvik edilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından **Ulusal Adil Geçiş Stratejisinin** hazırlanmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Bu politika dokümanında döngüsel ekonominin sorumlu, kapsayıcı ve sosyal açıdan adil bir geçiş boyutuyla ele alınması önem arz etmektedir. Stratejinin iklim değişikliği ve yeşil dönüşüm sürecinin istihdam ve toplumsal etkilerinin adil geçiş perspektifiyle yönetilmesine yönelik olarak eğitim, istihdam, sosyal koruma, sosyal yardım, iş sağlığı ve güvenliği ile göç gibi farklı politika alanlarını kapsamaları planlanmaktadır.

Ülkemizde döngüsel ekonominin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni mesleklerin ve becerilerin belirlenerek eğitim ve aktif işgücü programlarına yansıtılmasına yönelik çalışmalar ilgili kurumlar tarafından yürütülmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ülkemizde yeşil mesleklerin ve becerilerin tanımlanarak yeşil mesleklere yönelik talebin değişimini belirleye yönelik teknik çalışmalar yapılmaktadır. Çalışma bulguları Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kurumlarla paylaşılmaktadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından yeşil dönüşüm ve akıllı tarım uygulamaları danışma kurulu oluşturulmuştur. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yeşil işlere yönelik saha araştırması yapılmakta ve yeşil işlere yönelik işgücü talebini karşılamaya yönelik aktif işgücü programları üzerinde çalışılmaktadır.

Özel yatırımların iklim nötr, iklim dirençli, kaynak verimli ve adil bir ekonomiye geçişe yönlendirilmesi ana hedeflerden biri olup Avrupa Yeşil Mutabakatı ile ortaya konulan 2030 iklim ve enerji hedeflerine ulaşmayı sağlamak ve yatırımların sürdürülebilir proje ve faaliyetlere yönlendirilmesini temin etmek amacıyla **AB Taksonomi Tüzüğü** 12 Temmuz 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yeşil Mutabakat Eylem Planı çerçevesinde hangi yatırımların çevresel olarak sürdürülebilir olduğunu tanımlayan ve buna ilişkin ilke

ve teknik kriterler belirleyen ulusal bir yeşil taksonomi mevzuatının hazırlıklarının tamamlanması sorumluluğu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığındadır. Bu kapsamda İklim Değişikliği Başkanlığı taslak ulusal yeşil taksonomi mevzuatı ve teknik tarama kriterlerini hazırlamıştır.

Ulusal Yeşil Taksonomi hazırlanmasına yönelik çalışmalar kapsamında, ülkemizde ulusal ve uluslararası alanda iklim ve diğer sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, sürdürülebilir yatırımlara finansman akışının teşvik edilmesi ve piyasada sürdürülebilir aktivitelerle ilgili şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir. Bu nedenle Ulusal Yeşil Taksonominin ulusal koşulları dikkate alırken AB Taksonomisine yakınsaması amaçlanmıştır.

Ulusal Yeşil Taksonomi; döngüsel ekonomiye geçişin yanı sıra, sera gazı emisyonlarının azaltımı, iklim değişikliğine uyum, su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve korunması, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, biyoçeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve restorasyonu olmak üzere 6 çevresel hedeften oluşmaktadır. Döngüsel ekonomiye geçiş dahil olmak üzere **6 çevresel hedefe ilişkin teknik tarama kriterlerinin 2026 yılına kadar yayımlanması öngörülmektedir.**

Ulusal Yeşil Taksonomi ile döngüsel ekonomi bağlamında tüm paydaşlar için ortak bir dil sağlanarak standart çerçeve ve net tanımların sağlanması, işletmelere ve yatırımcılara döngüsel ekonomi ilkeleriyle uyumlu ekonomik faaliyetleri belirlemelerine yardımcı olunması yatırımların döngüsel ekonomiye katkılarını göre kategorize edilmesi ve değerlendirilmesi için sistematik bir yol oluşturulması ve yeşil aklamanın önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Ülkemizin **2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Stratejilerinde** farklı sektörler için hedef ve eylemler belirlenmiştir. Bu eylemler kapsamında destek mekanizmalarıyla ilgili konulara da politika dokümanlarında yer verilmiştir. Ayrıca, **2022 İklim Şurası Kararları** kapsamında döngüsel ekonomiye birçok başlık altında atıfta bulunulmuştur.

Ayrıca Türkiye'nin **Yeşil Mutabakat Eylem Planı**'nda ulusal teşvik sisteminin gözden geçirilmesi ve ulusal enerji verimliliği finansman mekanizmasının değerlendirilmesi yer almaktadır.

AB'nin atması öngörülen adımlar sadece kendi sanayisini değil, ithalat yoluyla AB dışı ülkeleri de doğrudan etkileyecektir. Ülkemiz, gümrük birliği çerçevesindeki ilişkimiz ve AB'nin en büyük yatırım ve ticaret ortağımız olması nedeniyle Avrupa Yeşil Mutabakatı'ndan en çok etkilenecek ülkeler arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin uluslararası yeşil finans ve yeşil yatırımlardan alacağı payın artırılması ve bu doğrultuda ülkemizde yeşil finansın gelişmesini sağlayacak ekosistemin güçlendirilmesi sürdürülebilir, kaynak verimliliğine sahip ve yeşil bir ekonominin gelişiminin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu arka plan bilgileri ışığında, “Yatay Eylemler” stratejik alanı altında bir stratejik hedef olarak; **döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finans edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.**

Bu stratejik hedef doğrultusundaki amaçlar;

- Döngüsel ekonomi ile **adil geçiş** bağlantısını güçlendirmek,
- **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı** ile **yatırım ve teşvik** mekanizmalarını iyileştirmektir.

2.3.6. Döngüsel Ekonominin İzlenmesi

Stratejik Hedef 6: Döngüsel ekonomiye geçiş konusundaki ilerleme sistematik olarak izlenecek ve değerlendirilecektir.

Avrupa Komisyonu tarafından 2018 yılında birinci AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında **Döngüsel Ekonomi için AB İzleme Çerçevesi** oluşturulmuştur. Belirlenen temel ve alt göstergeler, döngüsel bir ekonominin ana unsurlarını kapsamak üzere seçilmiştir.

Avrupa Komisyonu, izleme çerçevesini ve göstergelerini düzenli olarak güncellemeye

ve detaylandırmaya devam etmektedir. Mayıs 2023'te Komisyon döngüsel ekonomi için revize edilmiş bir izleme çerçevesine ilişkin bildirim yayımlamıştır ve 5 tematik alan ve 10 temel gösterge altındaki alt göstergelerin sayısını 27'ye çıkarmıştır. Bazı göstergelere ilişkin veriler yalnızca bir bütün olarak AB için izlenmekte ve üye ülkeler tarafından ayrı ayrı raporlanmamaktadır.

Üretim ve Tüketim

1. Malzeme Tüketimi
 - 1.1. Malzeme Ayak İzi
 - 1.2. Kaynak Verimliliği
 - 1.3. Yeşil Satın Alım
2. Atık Oluşumu
 - 2.1. Kişi Başına Toplam Atık Oluşumu
 - 2.2. Birim GSYİH Başına Maden Atıkları Hariç Atık Oluşumu
 - 2.3. Kişi Başına Düşen Belediye Atık Oluşumu
 - 2.4. Gıda Atığı
 - 2.5. Kişi Başına Ambalaj Atığı Oluşumu
 - 2.6. Kişi Başına Plastik Ambalaj Atığı Oluşumu

Atık Yönetimi

3. Toplam Geri Dönüşüm Oranları
 - 3.1. Belediye Atığı Geri Dönüşüm Oranı
 - 3.2. Maden Atıkları Hariç Tüm Atıkların Geri Dönüşüm Oranı
4. Belirli Atık Kolları için Geri Dönüşüm Oranları
 - 4.1. Toplam Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Oranı
 - 4.2. Plastik Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Oranı
 - 4.3. Ayrı Toplanan AEEE'lerin Geri Dönüşüm Oranı

İkincil Ham Maddeler

5. Geri Dönüştürülmüş Malzemelerin Ham madde Talebine Katkısı
 - 5.1. Döngüsel Malzeme Kullanım Oranı
 - 5.2. Kullanım Ömrü Sonu Geri Dönüşüm Girdi Oranları (EOL-RIR), Alüminyum²⁷
6. Geri Dönüştürülebilir Ham Madde Ticareti
 - 6.1. AB Üyesi Olmayan Ülkelerden İthalat
 - 6.2. AB Üyesi Olmayan Ülkelere İhracat
 - 6.3. AB İçi Ticaret

Rekabetçilik ve İnovasyon

7. Döngüsel Ekonomi Sektörleriyle İlgili Özel Yatırım, İstihdam ve Brüt Katma Değer
 - 7.1. Özel Yatırımlar

- 7.2. İstihdam Edilen Kişi
- 7.3. Brüt Katma Değer
8. İnovasyon
 - 8.1. Atık Yönetimi ve Geri Dönüşümle İlgili Patentler

Küresel Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik

9. Döngüsel Ekonominin Küresel Sürdürülebilirliğe Katkısı
 - 9.1. Tüketim Ayak İzi
 - 9.2. İmalat Faaliyetlerinden Kaynaklı Sera Gazı Emisyonları
10. Döngüsel Ekonominin Dirençliliğe Katkısı
 - 10.1. Malzeme İthalat Bağımlılığı
 - 10.2. AB'nin Ham Madde Konusunda Kendi Kendine Yeterliliği, Alüminyum²⁸

Türkiye, AB'nin izleme çerçevesi ile uyumlu olarak yukarıdaki göstergelerden bazılarını (1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 10.1) TÜİK'in resmi istatistik programı çerçevesinde düzenli olarak AB'ye raporlamaktadır. Bazı göstergeler (2.5, 2.6, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 6.1, 6.2, 9.2) ise ÇŞİDB'nin farklı veritabanları altında düzenli olarak izlenmesine rağmen AB'ye raporlanmamaktadır. Bu göstergelerin sayısı ve kapsamının "Döngüsel Ekonomi için AB İzleme Çerçevesi" ile uyumunu sağlayan bir ulusal izleme mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir.

Döngüsel ekonomi hedeflerine ulaşmak için mevcut göstergelerin, takip sistemlerinin ve veri tabanlarının iyileştirilmesi ve ihtiyaca göre yenilerinin geliştirilmesi, atık yönetimi, kaynak verimliliği ve malzeme döngüsünün izlenebilirliğini artıracak şekilde güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Geliştirilen bu altyapılar, ürünlerin kaynağından bertarafına kadar olan süreçte daha kapsamlı ve gerçek zamanlı veri toplanmasını mümkün kılarken aynı zamanda yeniden kullanım ve geri dönüşüm oranlarının artırılmasına yönelik stratejilere rehberlik edecektir.

Bu arka plan bilgileri ışığında, "Döngüsel Ekonominin İzlenmesi" stratejik alanı altında bir stratejik hedef olarak **döngüsel ekonomiye geçiş konusundaki ilerleme sistematik olarak izlenecek ve değerlendirilecektir.**

Bu stratejik hedef doğrultusundaki amaç;
• Döngüsel ekonomi **göstergeleri** geliştirmek ve **izlemektir.**

3. ULUSAL DÖNGÜSEL EKONOMİ EYLEM PLANI

Eylem planı, ilgili amaçlar altında gruplanan eylemlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu kurum ve bu kurumlarla işbirliği içinde çalışacak ilgili diğer kurum ve paydaşları belirlemektedir. Eylemlerin uygulanması sonucu beklenen çıktılar ve uygulama takvimi de eylem planı içinde yer almaktadır. Eylemlerle ilgili gerçekleştirmelerin ve kaydedilen gelişmelerin **2025-2028 yılları arasında** belirlenen takvim yılının sonuna kadar eylemin sorumlu kurumu tarafından takip edilerek İhtisas Çalışma Grubuna düzenli olarak raporlanması hedeflenmektedir.

3.1. Amaçlar

Plan kapsamındaki eylemler aşağıda listelenen **22 amaç** altında tematik olarak toplanmıştır. Amaçlara erişilmesi Türkiye'nin farklı tematik alanlardaki döngüsel ekonomiye geçişi için ara hedef niteliğindedir.

²⁷ Sadece AB geneli için izlenmektedir.

²⁸ Sadece AB geneli için izlenmektedir.

Tablo 2 - Amaçlar

1. Döngüsel Ürünler

- 1.1. Daha döngüsel ürünler için **çevreye duyarlı tasarımı** teşvik etmek
- 1.2. AB Sürdürülebilir Ürün Politikası kapsamındaki **yeni döngüsel girişimleri** için gerekli altyapıları hazırlamak
- 1.3. Döngüsel ekonomi ilkelerini **endüstriyel üretim süreçlerine** entegre etmek

2. Öncelikli Sektörler

- 2.1. **Öncelikli sektörlerin** üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarında döngüselliliği artırmak
- 2.2. **Elektronik ve Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)**
- 2.3. **Batarya ve Araç**
- 2.4. **Ambalaj**
- 2.5. **Plastik**
- 2.6. **Tekstil**
- 2.7. **İnşaat ve Bina**
- 2.8. **Gıda ve Biyokütle**

3. Atık ve İsrafi Önleme ve Azaltım

- 3.1. **Çevre Mevzuatını** döngüsel ekonomi ilkeleri doğrultusunda iyileştirmek
- 3.2. **Endüstriyel simbiyoz** uygulamalarını yaygınlaştırmak
- 3.3. Döngüsel ekonomiyi hızlandırıcı **ekonomik araçlar** geliştirmek
- 3.4. Atık yönetiminde **dijitalleşmeyi** artırmak
- 3.5. **Sıfır Atık** uygulamalarını yaygınlaştırmak

4. Döngüsel Ekonominin Yaygınlaştırılması

- 4.1. Döngüsel ekonomiye geçiş için **mesleki beceri ve nitelikler** geliştirmek
- 4.2. **Döngüsel şehirler** oluşturmak
- 4.3. Döngüsel ekonomi konusunda **işbirliği ve farkındalığı** artırmak

5. Yatay Eylemler

- 5.1. Döngüsel ekonomi ile **adil geçiş** bağlantısını güçlendirmek
- 5.2. **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı ile yatırım ve teşvik mekanizmalarını** iyileştirmek

6. Döngüsel Ekonominin İzlenmesi

- 6.1. **Döngüsel ekonomi göstergeleri** geliştirmek ve izlemek

3.2. Eylem Tabloları

Eylem planı kapsamındaki **53 eylemin 28'i mevzuat 25'i ise mevzuat dışı** (altyapı, teknoloji ve inovasyon, kurumsal yapı ve işbirliği, finansman ve ekonomik araçlar) eylemlerdir. Eylemlerin sorumlu ve ilgili kurumlara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Plan kapsamındaki eylemlerin hayata geçirilmesi aşamasında ilgili kurum ve paydaşlardan somut katkı ve görüş alınacaktır.

Tablo 3 - Eylemlerin Sorumlu ve İlgili Kurumlara Göre Dağılımı

Kurum İsmi	Eylem Sayısı	
	Sorumlu/Koordinatör Kurum	İlgili Kurum ve Paydaşlar
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	25	24
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	6	32
Tarım ve Orman Bakanlığı	6	16
Ticaret Bakanlığı	3	36
Hazine ve Maliye Bakanlığı	3	3
Türk Standardları Enstitüsü (TSE)	2	6
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	1	26
Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)	1	19
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1	12
Yerel Yönetimler	1	10
Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1	5
İklim Değişikliği Başkanlığı	1	5
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	1	4
Milli Eğitim Bakanlığı	1	2
Kamu İhale Kurumu (KİK)	1	1
Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)	1	1
Dışişleri Bakanlığı	1	-
Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)	-	12

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	-	11
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	-	7
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)	-	5
Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi	-	4
Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)	-	4
Sağlık Bakanlığı	-	4
Üniversiteler	-	3
İller Bankası A.Ş.	-	2
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)	-	2
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	-	2
Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)	-	2
Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)	-	2
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)	-	2
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	-	1
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)	-	1
Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB)	-	1
İçişleri Bakanlığı	-	1
Organize Sanayi Bölgeleri	-	1
Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	-	1
Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)	-	1
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)	-	1
Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	-	1
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	-	1

Tablo 4 - Eylem Planı Takvimi

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabilir ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımını teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.1. Daha dögüsel ürünler için **çevreye duyarlı tasarımı** teşvik etmek

EYLEM

1.1.1. Sürdürülebilir ürünler için çevreye duyarlı tasarım gerekliliklerine yönelik mevzuatın güncellenmesi

ÇIKTILAR

- Revize Enerji ile İlgili Ürünlerin Çevreye Duyarlı Tasarımına İlişkin Yönetmelik RG 05.02.2022-31741
- Revize Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG 07.11.2013-6502) ve ürün güvenliğine ilişkin Uygulama Yönetmelikleri
- Ürün Bazlı Çevreye Duyarlı Tasarıma dair mevzuat
- Dijital ürün pasaportu uygulamasına yönelik mevzuat çalışmaları

AÇIKLAMA

- AB Sürdürülebilir Ürünler İçin Çevreye Duyarlı Tasarım Gereklilikleri Tüzüğü (2024/1781/EC) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.
- Ürün Bazlı Çevreye Duyarlı Tasarıma dair mevzuat kapsamındaki çalışmalar (tebliğ vb.) eylem planı bitiş tarihi olan 2028 yılı sonuna kadar devam edecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)
- Kamu İhale Kurumu (KİK)
- Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)
- Türk Standardları Enstitüsü (TSE)
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BITİŞ
TAKVİMİ

2026

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.1. Daha döngüsel ürünler için **çevreye duyarlı tasarımı** teşvik etmek

EYLEM

1.1.2. Türkiye Çevre Etiketleri Sistemi (TÇES) kapsamında ürün ve hizmetlere yönelik çevre etiketi kriteri sayısının artırılması ve yaygınlaştırılması

ÇIKTILAR

• Yeni kriterlerle birlikte toplam 27 ulusal ürün/hizmet kriteri

AÇIKLAMA

• Türkiye Çevre Etiketleri Sisteminin (TÇES) Yaygınlaştırılması Projesi kapsamında çalışmalar devam edecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Tarım ve Orman Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.2. **Yeni döngüsel girişimler** için gerekli altyapıları hazırlamak

EYLEM

1.2.1. Yeşil aklama ve yeşil beyanların doğrulanmasıyla ilgili mevzuatın güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Revize Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG 07.11.2013-6502)
• Revize Ticari Reklamlar ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği

AÇIKLAMA

• AB Sürdürülebilir Ürün Politikası çerçevesindeki gelişmeler ve AB Yeşil Dönüşüm için Tüketicilerin Güçlendirilmesini Amaçlayan Direktif (EU 2024/825) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TİCARET BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)
• Türk Standardları Enstitüsü (TSE)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2026

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.2. **Yeni döngüsel girişimler** için gerekli altyapıları hazırlamak

EYLEM

1.2.2. Yeniden kullanım, onarım gibi yeni döngüsel ekonomi modellerinin desteklenmesine dair mevzuat hazırlanması

ÇIKTILAR

- Revize Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik (RG 22.08.2020-31221)
- Revize Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG 07.11.2013-6502)

AÇIKLAMA

- AB Sürdürülebilir Ürün Politikası çerçevesindeki gelişmeler ve Malların Onarımını Teşvik Eden Ortak Kurallara (Onarım Hakkı) İlişkin Direktif (EU 2024/1799) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.
- Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmeliğin kapsamı farklı ürünlere ve sektörlerle yaygınlaştırılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TİCARET BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)
- Türk Standardları Enstitüsü (TSE)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.2. **Yeni döngüsel girişimler** için gerekli altyapıları hazırlamak

EYLEM

1.2.3. Ürün güvenliği de gözetilerek yeterli ve kolay erişilebilir yetkilendirilmiş onarım ve bakım hizmet sağlayıcılarının yaygınlaştırılması ve halka açık bir veritabanı altyapısı oluşturulması

ÇIKTILAR

- Yaygınlaştırılmış yetkili bakım ve onarım hizmet sağlayıcıları ve halka açık bir veritabanı altyapısı

AÇIKLAMA

- Tüketicilerin çevrimici olarak erişilebileceği ve bu noktaları görebileceği bir sistem geliştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TİCARET BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.2. Yeni döngüsel girişimler için gerekli altyapıları hazırlamak

EYLEM

1.2.4. Ulusal kamu ihale politikalarının Yeşil Kamu Satın Alım (YSA) ilkelerini kapsayacak şekilde güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Yeşil kamu satın alım stratejisi ve kriterleri

AÇIKLAMA

• On İkinci Kalkınma Planında da yer verildiği üzere yeşil kamu alımları stratejileri geliştirilecek, alternatif satın alma kriterleri belirlenerek karbon ayak izinin düşürülmesi sağlanacaktır.
• Kamu ihale mevzuatı uluslararası norm ve standartlara uyumlu olacak şekilde dijitalleşmeyi, yenilikçiliği ve sürdürülebilirliği destekleyen ve önceleyen satın alma yaklaşımıyla güncellenecek, sektörel kamu alımları düzenlemesi hayata geçirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI KAMU İHALE KURUMU (KİK)

İLGİLİ KURUMLAR

• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

DÖNGÜSEL ÜRÜNLER

STRATEJİK HEDEF

1. Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir, onarılabılır ve güncellenebilir ürünlerin tasarımı, üretimi ve kullanımı teşvik edilecektir.

AMAÇ

1.3. Döngüsel ekonomi ilkelerini endüstriyel üretim süreçlerine entegre etmek

EYLEM

1.3.1. Sanayide yeşil dönüşüm kapsamında endüstriyel emisyonların yönetimine ilişkin mevzuat alt yapısının oluşturulması

ÇIKTILAR

• Mevcut En İyi Teknikler (MET) çerçevesinde hazırlanacak Tebliğler
• Sektörel Kılavuzlar

AÇIKLAMA

• Döngüsel ekonomi yaklaşımının bir bileşeni olan yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği ile ilgili hususlar MET çerçevesinde hazırlanacak tebliğlerde ele alınacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Tarım ve Orman Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ
2025

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.1. **Öncelikli sektörlerin** üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarında döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.1.1. Daha kaliteli geri dönüştürülmüş malzeme temini için atık toplama, ayrıştırma ve geri dönüşüm sektöründe ileri teknolojilerin kullanılmasına yönelik mevcut teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi

ÇIKTILAR

• Daha kaliteli geri dönüştürülmüş malzeme temini için atık toplama, ayrıştırma ve geri dönüşüm sektöründe ileri teknolojilerin kullanılmasına yönelik teşvik mekanizmaları

AÇIKLAMA

• Ülkemizdeki mevcut atık toplama, ayrıştırma ve geri dönüşüm tesislerinin fiziki ve teknolojik kapasiteleri kaliteli geri dönüştürülmüş malzeme teminine yönelik olarak iyileştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.1. **Öncelikli sektörlerin** üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarında döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.1.2. Ulusal/uluslararası Ar-Ge, Ür-Ge, teknoloji, inovasyon destek programı, projeleri ve altyapılarının geliştirilmesi

ÇIKTILAR

- Ulusal döngüsel ekonomi program ve projeleri
- Üniversite ve enstitülerde gerekli laboratuvar, test, vb. altyapıları
- Öncelikli sektörler özelinde başta KOBİ'ler ve teknoloji geliştiren genç girişimciler - olmak üzere özel sektöre yönelik döngüsel ekonomiye geçiş destek programları
- Küresel Temiz Teknolojiler Girişimcilik Programı kapsamında desteklenen genç girişimciler

AÇIKLAMA

• İşletmelerin döngüsel ekonomiye geçişini ve kaynak verimliliğini destekleyici program ve projeler geliştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)
- Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)
- Organize Sanayi Bölgeleri
- Üniversiteler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.1. **Öncelikli sektörlerin** üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarında döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.1.3. Döngüsel ekonomiye yönelik finansman imkanları ve destek mekanizmaları oluşturmaya yönelik çalışmalar yürütülmesi

ÇIKTILAR

- Döngüsel ekonomi iş modellerine sağlanacak özel finansman imkanları ve destek mekanizmaları

AÇIKLAMA

- Döngüsel ekonomiye geçiş maliyetini azaltmak ve döngüsel ekonomi modellerinin yaygınlaştırılmasını teşvik etmek amacıyla ihtiyaca uygun özel finansman modelleri ve finansal araçlar ile destek mekanizmaları üzerinde çalışılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB)
- İklim Değişikliği Başkanlığı
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.1. **Öncelikli sektörlerin** üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarında döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.1.4. Atık getirme merkezlerinin işlevselliğinin ve erişilebilirliğinin artırılması

ÇIKTILAR

- İl düzeyinde dijital atık getirme merkezi harita altyapısı
- Artan atık getirme merkezi sayısı
- Yeniden kullanım işlevi entegre edilmiş atık getirme merkezleri

AÇIKLAMA

- Yeniden kullanım işlevi ile atık getirme merkezlerine ikinci el satış mağazası, takas merkezi, onarım atölyesi gibi birimlerin entegrasyonu öngörülmektedir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: YEREL YÖNETİMLER

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.2. **Elektronik ve Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.2.1. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların (AEEE) Yönetimi Hakkında Yönetmelik ve Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda (EEE) Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Kısıtlanmasına İlişkin Yönetmelik'in döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde revize edilmesi

ÇIKTILAR

• Revize AEEE Yönetmeliği ve EEE Yönetmeliği

AÇIKLAMA

• AB Döngüsel Elektronik Girişimi çerçevesindeki gelişmeler dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sağlık Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.2. **Elektronik ve Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.2.2. AEEE konusundaki uluslararası standartların ulusallaştırılması ve bu standartların çevre izin ve lisans kriterleri haline getirilmesi

ÇIKTILAR

• AEEE işleme ve yeniden kullanıma hazırlamaya yönelik ulusal standartlar

AÇIKLAMA

• Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) standartları dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ (TSE)

İLGİLİ KURUMLAR

• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.3. **Batarya ve Araç** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.3.1. Batarya ve atık bataryalara ilişkin yasal çerçevenin güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Bataryalar ve Atık Bataryaların Yönetimine İlişkin Yönetmelik

AÇIKLAMA

• AB Batarya ve Atık Batarya Tüzüğü (2023/1542) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)
- İklim Değişikliği Başkanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2025

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.3. **Batarya ve Araç** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.3.2. Ulusal Kritik Ham Madde Stratejisi ve Eylem Planının hazırlanması ve kritik ham madde içeren atıkların yurtiçinde işlenmesini sağlayacak düzenlemeler yapılması

ÇIKTILAR

- Ulusal Kritik Ham Madde Stratejisi ve Eylem Planı
- Nadir toprak elementleri ve kritik ham madde içeren atıkların yurtiçinde geri kazanım yatırımlarının teşvik edilmesi için revize yasal düzenlemeler

AÇIKLAMA

- On İkinci Kalkınma Planında da yer verildiği üzere strateji dijital ve yeşil dönüşüm alanlarında olmak üzere ithalata bağımlılığı azaltmaya ve arz güvenliğini temin etmeye yönelik hazırlanacaktır.
- AB Kritik Ham Maddeler Yasası (EU 2024/1252) dikkate alınarak hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG)
- Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.3. **Batarya ve Araç** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.3.3. Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Yönetmeliğinin revize edilmesi

ÇIKTILAR

• Revize ÖTA Yönetmeliği (RG 30.12.2009-27448)

AÇIKLAMA

• AB araç tasarımı için döngüsellik gereklilikleri ve ömrünü tamamlamış araçların yönetimi hakkında Tüzük Teklifi (COM(2023) 451) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• İçişleri Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.4. **Ambalaj** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.4.1. Ambalaj ve ambalaj atıklarıyla ilgili mevzuatın güncellenmesi

ÇIKTILAR

• AB mevzuatına uyumlu revize Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (RG 26.06.2021-31523)

AÇIKLAMA

• AB Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü (EU 2025/40) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Tarım ve Orman Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türk Standardları Enstitüsü (TSE)
• Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2027

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.5. **Plastik** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.5.1. Tek kullanımlık plastikler ve mikroplastiklere ilişkin yasal altyapıların geliştirilmesi

ÇIKTILAR

- Tek kullanımlık plastiklere ilişkin düzenleme
- Mikroplastiklere yönelik düzenleyici çerçeve

AÇIKLAMA

AB Tek Kullanımlık Plastikler Direktifi (EU 2019/904) ve ürünlere kasıtlı olarak eklenen mikroplastiklerin kısıtlanmasına yönelik Tüzük (EU 2023/2055) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sağlık Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.5. **Plastik** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.5.2. Biyobazlı, biyobozunur ve kompostlanabilir plastiklere yönelik kılavuz dokümanlar geliştirilmesi

ÇIKTILAR

- Biyobazlı, biyobozunur ve kompostlanabilir plastiklere ilişkin kılavuz dokümanlar

AÇIKLAMA

Biyobazlı, Biyobozunur ve Kompostlanabilir Plastikler Tebliği (COM(2022) 682) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sağlık Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.5. **Plastik** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.5.3. Plastiklerle ilgili ulusal bir strateji ve eylem planının hazırlanması

ÇIKTILAR

• Ulusal Plastik Stratejisi ve Eylem Planı

AÇIKLAMA

• Küresel plastik kirliliğinin azaltılması amacıyla Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası Müzakere Komitesi tarafından hazırlanacak yasal bağlayıcı doküman dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.6. **Tekstil** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.6.1. Tekstil ürünlerine yönelik çevreye duyarlı tasarım mevzuatının geliştirilmesi

ÇIKTILAR

• AB pazarına sunulacak tekstil ürünlerine yönelik çevreye duyarlı tasarım gerekliliklerine uyumlu mevzuat

AÇIKLAMA

• AB Sürdürülebilir Tekstil Stratejisi doğrultusunda hazırlanacak çevreye duyarlı tasarım hakkında politika dokümanı dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.6. **Tekstil** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellik artırmak

EYLEM

2.6.2. Tekstil atıklarına yönelik mevzuatın güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Tekstil atıklarının ayrı toplanması ve Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu kapsamına alınmasına yönelik revize Atık Yönetimi Yönetmeliği (RG 02.04.2015-29314)

AÇIKLAMA

• Revize AB Atık Çerçeve Direktifi Teklifi (COM(2023) 420) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.
• Tekstil atıklarının genişletilmiş üretici sorumluluğu kapsamına alınması ve kaynağında ayrı toplanmasına yönelik tedbirler alınacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Tarım ve Orman Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.7. **İnşaat ve bina** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellik artırmak

EYLEM

2.7.1. Yapı malzemelerine ilişkin mevzuatın döngüsel ekonomi ilkelerine göre güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Yapı malzemelerine ilişkin revize mevzuat

AÇIKLAMA

• AB Renovasyon Dalgası Girişimi (COM(2020) 662) ve AB Yapı Malzemeleri Tüzüğü (EU 2024/3110) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• İklim Değişikliği Başkanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ
2027

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.7. İnşaat ve bina sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüselliği artırmak

EYLEM

2.7.2. Afet atıklarının döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde yönetilmesine ilişkin rehber oluşturulması

ÇIKTILAR

• Ulusal Afet Atıkları Yönetimi Kılavuzu

AÇIKLAMA

• Olası çevre kirliliği, halk sağlığı sorunları ve ekonomik kayıpların asgariye indirilmesi amacıyla afetler sonrası oluşan tüm atıkların döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde yönetilmesine yönelik yönlendirici rehber doküman oluşturulacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)
• Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
• Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ
2025

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. Gıda ve biyokütle sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüselliği artırmak

EYLEM

2.8.1. Ulusal Biyoekonomi Stratejisinin yayımlanması

ÇIKTILAR

• Ulusal Biyoekonomi Stratejisi

AÇIKLAMA

• AB Biyoekonomi Stratejisi dikkate alınarak hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• İklim Değişikliği Başkanlığı
• Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüselliliği artırmak

EYLEM

2.8.2. Tavsiye edilen tüketim tarihi ve/veya son kullanma tarihi yaklaşan ürünlerin satışının hızlandırılması ve tavsiye edilen tüketim tarihi yaklaşan ürünlerin gıda bankacılığı kapsamında bağışlanması için yasal çerçevesinin hazırlanması

ÇIKTILAR

- TETT ve/veya SKT yaklaşan ürünlerin satışının hızlandırılması veya TETT yaklaşan ürünlerin gıda bankacılığı kapsamında bağışlanması için yasal çerçeve
- Gıda bankacılığına yönelik toplama, depolama ve dağıtım altyapısı

AÇIKLAMA

- Gıda atığının oluşmasının önüne geçmek için önemli uygulamalardan biri olan TETT ve SKT'si yaklaşan ürünlerin satışının hızlandırılması uygulaması teşvik edilecektir.
- Gıda bankacılığı uygulamaları ile söz konusu ürünlerin bağışlanabilmesi için yasal çerçeve ve altyapı hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüselliliği artırmak

EYLEM

2.8.3. Tarımsal atıklar ve gıda atıklarının hayvan yemi olarak işlenebileceği tesisleri kayıt altına alacak dijital veri toplama altyapısının kurulması

ÇIKTILAR

- Tarımsal atıklar ve gıda atıklarının hayvan yemi olarak işlenebileceği tesisleri kayıt altına alacak dijital veri toplama altyapısı

AÇIKLAMA

- Yüksek miktarda oluşan tarımsal atıklar ve gıda atıklarının bertaraf ya da geri dönüşüm öncesi hayvan yemi olarak tekrar değerlendirilmesi önceliklendirilerek, bu alanda faaliyet gösteren işleme tesislerinin kayıt altına alınarak işlenen atık miktarları izlenecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.8.4. Gıda atıklarının geri kazanımının ve elde edilen ürünlerin kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla teşvik mekanizmalarının iyileştirilmesi için düzenleme yapılması

ÇIKTILAR

• Gıda atıklarının yeniden kullanımı, geri dönüşümü ve geri kazanımının artırılması, elde edilen ürünlerin kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla teşvik mekanizmalarının iyileştirilmesi için düzenleme

AÇIKLAMA

• Gıda atığı miktarının azaltmanın yanı sıra geri kazanım ve elde edilen ürünlerin kullanımının yaygınlaştırılması için teşvik mekanizmaları kurgulanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellliği artırmak

EYLEM

2.8.5. Gıda atıkları da dahil biyobozunur atıkların geri kazanımı amacıyla kaynağında ayrı toplama etkinliğinin artırılması

ÇIKTILAR

• Sıfır atık yönetim sistemi çerçevesinde gıda atıkları da dahil biyobozunur atıkların geri kazanımı amacıyla ayrı toplama yapan belediye sayısında yıllara göre artış

AÇIKLAMA

• Gıda atıkları da dahil biyobozunur atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanılması sağlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.8.6. Döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilebilecek biyokütlenin yakılmasının engellenmesine yönelik düzenleme yapılması

ÇIKTILAR

• Döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilebilecek biyokütlenin ham madde olarak kullanımının sağlanarak yakılmasının engellenmesine yönelik düzenleme

AÇIKLAMA

• Biyokütlenin yakılarak enerji elde edilmesi döngüsel ekonomi ilkelerine uygun değildir. Bu nedenle biyokütlenin yakma ile enerji eldesinden daha çok maddesel geri kazanım yoluyla değerlendirilmesine yönelik düzenleme yapılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ÖNCELİKLİ SEKTÖRLER

(i) Elektronik ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), (ii) Batarya ve Araç, (iii) Ambalaj, (iv) Plastik, (v) Tekstil, (vi) İnşaat ve Bina, (vii) Gıda ve Biyokütle

STRATEJİK HEDEF

2. Döngüsel ekonomi, öncelikli sektörlerdeki ürün yaşam döngülerine entegre edilecektir.

AMAÇ

2.8. **Gıda ve biyokütle** sektöründe üretim, tüketim ve atık yönetimini kapsayan tüm aşamalarda döngüsellığı artırmak

EYLEM

2.8.7. Başta gıda atıklarından elde edilenler olmak üzere kompost ve fermente ürün kullanımının yaygınlaştırılması ve ürün kalitesinin artırılması amacıyla ilgili mevzuatın güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Tarımda Kullanılan Gübrelere İlişkin Yönetmelik
• AB Gübreleme Tüzüğü (2019/1009) doğrultusunda hazırlanacak mevzuat
• Hayvansal atıklar ve gıda atıklarının işlenmesinden elde edilen kompost ve fermente ürün kullanımının yaygınlaştırılmasına dair kılavuz/ düzenleme

AÇIKLAMA

• AB Gübreleme Tüzüğü (2019/1009) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türk Standardları Enstitüsü (TSE)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.1. Çevre mevzuatını döngüsel ekonomi ilkeleri doğrultusunda iyileştirmek

EYLEM

3.1.1. Çevre mevzuatının döngüsel ekonomi ilkeleri ve atık yönetiminin gereklilikleri doğrultusunda revize edilmesi

ÇIKTILAR

- Revize Atık Yönetimi Yönetmeliği (RG 02.04.2015-29314)
- Revize Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik (RG 26.03.2010-27533)

AÇIKLAMA

- AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı temel ilkeleri ve Revize AB Atık Çerçeve Direktifi (COM(2023) 420) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.
- Atıkların düzenli depolanması ve yakılmasının azaltılması amacıyla ilgili düzenlemeler revize edilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.2. Endüstriyel simbiyoz uygulamalarını yaygınlaştırmak

EYLEM

3.2.1. Endüstriyel simbiyoz ve kaynak verimliliğini yaygınlaştırmak amacıyla ülke ölçeğinde bir döngüsel ekonomi ağı oluşturulması

ÇIKTILAR

- Ülke ölçeğinde bir döngüsel ekonomi ağı

AÇIKLAMA

- Döngüsel ekonomi ağı malzeme, atık ve bilgi paylaşımına yönelik bir platform olarak tasarlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.2. **Endüstriyel simbiyoz** uygulamalarını yaygınlaştırmak

EYLEM

3.2.2. Öncelikli sektörlerde geri dönüştürülmüş içerik ile atıkların işlenmesi ve yeniden kullanıma hazırlanmasına yönelik standardizasyon ve sertifikasyon altyapısının oluşturulması

ÇIKTILAR

- Yedi öncelikli sektör için geri dönüştürülmüş içeriğe yönelik standart ve sertifikasyon
- Atıkların işlenmesi ve yeniden kullanıma hazırlanmasına ilişkin standartlar

AÇIKLAMA

- AB'nin ilgili düzenlemelerindeki geri dönüştürülmüş içerik zorunluluğu tedbirleri dikkate alınarak ülkemizdeki geri dönüştürülmüş malzeme içeren ürün standartları ile atık işleme ve yeniden kullanıma hazırlama tesis standartları oluşturulacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ (TSE)

İLGİLİ KURUMLAR

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.2. **Endüstriyel simbiyoz** uygulamalarını yaygınlaştırmak

EYLEM

3.2.3. Endüstriyel simbiyoz konusunda yasal çerçevenin oluşturulması ve "atık sonu" kriterlerinin ülke koşulları doğrultusunda belirlenmesi

ÇIKTILAR

- Endüstriyel simbiyoz konusunda yasal çerçeve
- Atık sonu konusunda ilgili kriterler

AÇIKLAMA

- Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi (JRC) tarafından geliştirilen atık sonu kriterleri dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türk Standardları Enstitüsü (TSE)
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.2. Endüstriyel simbiyoz uygulamalarını yaygınlaştırmak

EYLEM

3.2.4. Endüstriyel simbiyoz girişimleri ve Ar-Ge çalışmalarına yönelik destek mekanizmalarına ilişkin yasal düzenleme yapılması

ÇIKTILAR

• Endüstriyel simbiyoz girişimleri ve Ar-Ge çalışmalarına yönelik destek mekanizmalarına ilişkin yasal düzenleme

AÇIKLAMA

• Endüstriyel simbiyoz girişimleri ve Ar-Ge faaliyetlerine ilişkin destek mekanizmalarına yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.3. Döngüsel ekonomiyi hızlandırıcı **ekonomik araçlar** geliştirmek

EYLEM

3.3.1. Belediye atıklarının kaynağında ayrı toplanması ve depolamaya giden atık miktarının azaltılmasına yönelik mevcut ekonomik araçların yeni araçlarla çeşitlendirilmesi

ÇIKTILAR

• Belediye atıklarının kaynağında ayrı toplanması ve düzenli depolamaya giden atık miktarının azaltılmasına yönelik yeni ekonomik araçlara yönelik revize mevzuat

AÇIKLAMA

• Mevcut ekonomik araçların düzenli depolama bedeli, depozito iade sistemi gibi yeni araçlarla çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.3. Döngüsel ekonomiyi hızlandırıcı **ekonomik araçlar** geliştirmek

EYLEM

3.3.2. Döngüsel ekonomi uygulamalarının yaygınlaştırılarak Geri Kazanım Katılım Payı (GEKAP) üzerinden muafiyetler, indirimler ve artışlar gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması

ÇIKTILAR

- Revize Çevre Kanunu
- Revize GEKAP Yönetmeliği

AÇIKLAMA

• Çevre Kanunu kapsamında yurtiçinde piyasaya ürün sürenlerden toplanan GEKAP ücretlerinde döngüsel ekonomi çerçevesinde yapılan uygulamalara göre eko-modülasyon uygulamalarına benzer şekilde muafiyetler, indirimler ve artışlar gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.4. Atık yönetiminde **dijitalleşmeyi** artırmak

EYLEM

3.4.1. Atık yönetimine ilişkin güncel çalışmalar izlenerek mevcut göstergelerin, takip sistemlerinin ve veri tabanlarının iyileştirilmesi ve ihtiyaca göre yeni sistemlerin geliştirilmesi

ÇIKTILAR

- Mevcut atık yönetimi gösterge ve izleme sistemlerinde iyileştirmeler
- İhtiyaca yönelik oluşturulacak yeni gösterge ve sistemler

AÇIKLAMA

• Mobil Tehlikeli Atık Takip Sistemi (MoTAT), Kütle Denge Sistemi (KDS), Sıfır Atık Bilgi Sistemi (SABS) gibi atık yönetimi takip/izleme veri tabanları veya sistemlerinin birbirleri ile uyumlu ve verimli şekilde çalışabilmesi ve yeni geliştirilecek benzer sistemlerin de mevcut olan sistemlerle entegre çalışabilmesi için iyileştirmeler yapılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.4. Atık yönetiminde **dijitalleşmeyi** artırmak

EYLEM

3.4.2. Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (GÜS) veri tabanlarının tek bir çatı altında toplanarak piyasaya sürülen ürün verilerinin sisteme girilmesi

ÇIKTILAR

• Entegre Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (GÜS) veritabanı

AÇIKLAMA

• GÜS kapsamındaki ürünlerin, üretimden geri dönüşüm sürecine kadar tüm yaşam döngüsü takip ve kontrol altında tutulacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI (TÜÇA)

İLGİLİ KURUMLAR

• Tarım ve Orman Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
• Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2027

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.5. **Sıfır atık** uygulamalarının yaygınlaştırılması

EYLEM

3.5.1. Atıkların kaynağında ayrı toplanmasını artıracak Sıfır Atık uygulamalarının döngüsel ekonomi ilkeleriyle uyumlu olarak güçlendirilmesi amacıyla politika ve altyapıların geliştirilmesi

ÇIKTILAR

• Ulusal Atık Önleme Planı
• Sıfır atık iyi uygulama örneklerinde yıllara göre artış

AÇIKLAMA

• Ülkemizin Sıfır Atık vizyonu doğrultusunda israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması ve atık oluşumunun önlenmesi amacıyla ulusal bir atık önleme planı yayımlanacak ve iyi uygulama örnekleri hayata geçirilecektir.
• AB Atık Çerçeve Direktifi gereğince hazırlanması beklenen ulusal atık önleme programları dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
• Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
• Yerel Yönetimler
• Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

ATIK VE İSRAFI ÖNLEME VE AZALTIM

STRATEJİK HEDEF

3. Döngüsel ekonomi ilkelerine göre atık oluşumu önlenecek, düzenli depolama ve yakma tesislerine gönderilen atık miktarı azaltılacaktır.

AMAÇ

3.5. **Sıfır atık** uygulamalarının yaygınlaştırılması

EYLEM

3.5.2. Türkiye'nin öncü olduğu BM Sıfır Atık Kararı'nın uluslararası platformlarda teşvik edilmesi

ÇIKTILAR

- Farklı uluslararası metinlerde (karar, deklarasyon, tavsiye, kavram dokümanı vb. politika belgeleri) BM Sıfır Atık Kararı (A/RES/77/161)'na yönelik atıflar
- İkili işbirliği anlaşmaları/ protokolleri

AÇIKLAMA

- Sıfır Atık vizyonunun küresel ölçekte yaygınlaştırılmasına yönelik öncü çalışmaların devamlılığı sağlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI / DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

STRATEJİK HEDEF

4. Döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.

AMAÇ

4.1. Döngüsel ekonomiye geçiş için **mesleki beceri ve nitelikler** geliştirmek

EYLEM

4.1.1. Döngüsel ekonomi temel ilkelerinin beraberinde getireceği beceri ve nitelik gerekliliklerinin eğitim müfredatı ve programlarına yansıtılması

ÇIKTILAR

- Döngüsel ekonomi temel ilkelerini içerecek şekilde güncellenmiş orta ve yükseköğretim müfredatı
- Okul yöneticileri, öğretmenler ve velilere yönelik proje ve programlar
- Gençlere yönelik sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomi konusunda sunulacak eğitim programları

AÇIKLAMA

- Ülkemizde döngüsel ekonomiye geçişi hızlandıracak ilk ve orta öğretimde temel bilgi seviyesini artıracak müfredat hazırlanacaktır.
- Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında döngüsel ekonomiye dair dersler ve bölümler açılacak, döngüsel ekonomiye yönelik gerekli mesleki beceri ve insan kapasitesi oluşturulacaktır.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Gençlik Merkezleri ve yurtlarda, Eğitim Yönetim Sistemi (EYS) kapsamında sunulmak üzere sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomiye ilişkin gençlerin bilgi, beceri ve yetkinliklerinin artırılması amacıyla eğitim programları hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
- Üniversiteler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2026

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

STRATEJİK HEDEF

4. Döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.

AMAÇ

4.1. Döngüsel ekonomiye geçiş için **mesleki beceri ve nitelikler** geliştirmek

EYLEM

4.1.2. İkiz dönüşüm ve sürdürülebilirlik anlayışı kapsamında ortaya çıkacak yeni mesleklerin tanımlanması ve mevcut meslek standartlarının bu anlayışla güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Hazırlanacak ve güncellenecek meslek standartları

AÇIKLAMA

• Ülkemizde döngüsel ekonomiye geçişi hızlandıracak nitelikli işgücü ve insan kapasitesinin artırılması amacıyla yeni beceri ve iş kollarına yönelik mesleki standartlar geliştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU (MYK)

İLGİLİ KURUMLAR

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

STRATEJİK HEDEF

4. Döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.

AMAÇ

4.2. **Döngüsel şehirler** oluşturmak

EYLEM

4.2.1. Yerel girişimleri ve döngüsel şehir konseptlerini yaygınlaştırmaya yönelik çalışmalar yapılması

ÇIKTILAR

• Döngüsel yerel girişimler ve şehirler için uygulamaya yönelik rehber doküman ve kılavuzlar

AÇIKLAMA

• Türkiye'nin farklı şehirlerinin farklı alanlarda gelişmesi ve döngüsel ekonomi ilkelerinin kentlerde yaygınlaşmasına yönelik rehber dokümanlar ve uygulama kılavuzları hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- İller Bankası A.Ş.
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- Yerel Yönetimler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI

STRATEJİK HEDEF

4. Döngüsel ekonomiye geçişte her seviyede (vatandaş, şirket, şehir) ilgili yapılanmalar oluşturulacaktır.

AMAÇ

4.3. Döngüsel ekonomi konusunda **işbirliği ve farkındalığı** artırmak

EYLEM

4.3.1. Döngüsel ekonomi ve girişimlerine yönelik farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi

ÇIKTILAR

- Eğitim ve gönüllülük faaliyetleri, sosyal medya kampanyaları, kamu spotları vb.
- Döngüsel ekonomi alanında çalışmalar yapacak öğrenci kulüpleri
- Döngüsel ekonomi alanında enerjide dışa bağımlılığın azaltılması ve bilinçli tüketim konularını kapsayan farkındalık faaliyetleri

AÇIKLAMA

- Her kesime ve her yaşa hitap eden dijital ürün pasaportu, onarım hakkı, geri dönüştürülmüş içerik, ileri dönüşüm gibi döngüsel ekonomi girişimlerine yönelik farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim Deneyim Uygulama (EDU) Portalında sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomi konularında sunulacak farkındalık artırıcı video temelli eğitim programları hazırlanacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- Üniversiteler

BİTİŞ
TAKVİMİ

2026

YATAY EYLEMLER

STRATEJİK HEDEF

5. Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finanse edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AMAÇ

5.1. Döngüsel ekonomi ile **Adil Geçiş** bağlantısını güçlendirmek

EYLEM

5.1.1. Ulusal Adil Geçiş Stratejisinin döngüsel ekonomi ilkeleri dikkate alınarak hazırlanması

ÇIKTILAR

- Ulusal Adil Geçiş Stratejisi

AÇIKLAMA

- On İkinci Kalkınma Planında da yer verildiği üzere ikiz dönüşüm süreci kapsamında ilgili tüm tarafların katılımıyla adil geçiş stratejisi hazırlanacak ve stratejinin uygulama sürecinde yeşil dönüşümden etkilenebilecek sektör ve meslek gruplarında istihdam edilenler için ihtiyaç analizi yapılacaktır.
- AB Adil Geçiş Mekanizması dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Milli Eğitim Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2026

YATAY EYLEMLER

STRATEJİK HEDEF

5. Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finanse edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AMAÇ

5.2. **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı** ile **yatırım ve teşvik mekanizmalarını** iyileştirmek

EYLEM

5.2.1. Ulusal Yeşil Taksonomi mevzuatı kapsamında döngüsel ekonomiye geçiş için teknik tarama kriterlerinin hazırlanması

ÇIKTILAR

• Ulusal Yeşil Taksonomi mevzuatı kapsamında döngüsel ekonomiye geçiş için teknik tarama kriterleri

AÇIKLAMA

• AB Taksonomi Tüzüğü ((EU) 2020/852) dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI (İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI)

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2026

YATAY EYLEMLER

STRATEJİK HEDEF

5. Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finanse edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AMAÇ

5.2. **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı** ile **yatırım ve teşvik mekanizmalarını** iyileştirmek

EYLEM

5.2.2. Uluslararası finansal kaynaklar ile döngüsel ekonomiyi desteklemek amacıyla girişimlerde bulunulması

ÇIKTILAR

• Döngüsel ekonomi için uluslararası finansmana erişim

AÇIKLAMA

• Uluslararası finans kuruluşları ile iklim fonlarından sağlanan kaynakların işletmelerin döngüsel ekonomi uygulamaları ile yaptıkları emisyon azaltımları ile orantılı şekilde dağıtımının gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Ticaret Bakanlığı
- İklim Değişikliği Başkanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ
2028

YATAY EYLEMLER

STRATEJİK HEDEF

5. Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finanse edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AMAÇ

5.2. **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı** ile **yatırım ve teşvik mekanizmalarını** iyileştirmek

EYLEM

5.2.3. Yatırım teşvik programlarının döngüsel ekonomi kriterlerine göre güncellenmesi

ÇIKTILAR

• Döngüsel ekonomi kriterlerine göre güncellenmiş yatırım teşvik programları

AÇIKLAMA

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın mevcut yatırım teşvik programları döngüsel ekonomi kriterlerine göre yeniden yapılandırılacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

- Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı

BİTİŞ
TAKVİMİ

2028

YATAY EYLEMLER

STRATEJİK HEDEF

5. Döngüsel ekonomi ile adil geçiş ve finanse edilebilirlik arasındaki ilişki geliştirilecektir.

AMAÇ

5.2. **Taksonomi** bağlamında döngüsel ekonomiye geçiş kriterlerinin belirlenerek **finansman** akışını artırmak, **kurumsal ve teknik altyapı** ile **yatırım ve teşvik mekanizmalarını** iyileştirmek

EYLEM

5.2.4. Merkezi ve yerel kamu kurumlarının kurumsal kapasitesini geliştirici mali projelerin desteklenmesi

ÇIKTILAR

• Merkezi ve yerel kamu kurumlarının döngüsel ekonomi konusunda kurumsal kapasiteye yönelik bütçe artışı

AÇIKLAMA

Merkezi kamu kaynaklarından ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına döngüsel ekonomi konusunda kapasite geliştirme projelerine ayrılmak üzere bütçe aktarımı yapılacaktır.

**SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI**

İLGİLİ KURUMLAR

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- İller Bankası A.Ş.
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ

2026

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN İZLENMESİ

STRATEJİK HEDEF

6. Döngüsel ekonomiye geçiş konusundaki ilerleme sistematik olarak izlenecek ve değerlendirilecektir.

AMAÇ

6.1. Döngüsel ekonomi göstergeleri geliştirmek ve izlemek

EYLEM

6.1.1. Döngüsel ekonominin izlenmesi ve izleme için ulusal ve sektörel göstergeler belirlenmesine yönelik yasal bir çerçeve oluşturulması

ÇIKTILAR

• Döngüsel ekonominin izlenmesine yönelik düzenleme

AÇIKLAMA

• Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçiş düzeyini ve eylem planının hayata geçirilmesi sonrasında uygulanan politikaların etkinliğini ölçmek amacıyla bir izleme sistemi geliştirilecektir.
• AB Döngüsel Ekonomi İzleme Sistemi dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM:
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

İLGİLİ KURUMLAR

• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
• Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)

BİTİŞ
TAKVİMİ
2027

DÖNGÜSEL EKONOMİNİN İZLENMESİ

STRATEJİK HEDEF

6. Döngüsel ekonomiye geçiş konusundaki ilerleme sistematik olarak izlenecek ve değerlendirilecektir.

AMAÇ

6.1. Döngüsel ekonomi göstergeleri geliştirmek ve izlemek

EYLEM

6.1.2. Döngüsel ekonominin izlenmesi için oluşturulan ulusal ve sektörel göstergelerin Resmi İstatistik Programına alınması

ÇIKTILAR

• Döngüsel ekonomiye geçişe yönelik ulusal ilerlemeyi izlemeye yönelik gösterge seti

AÇIKLAMA

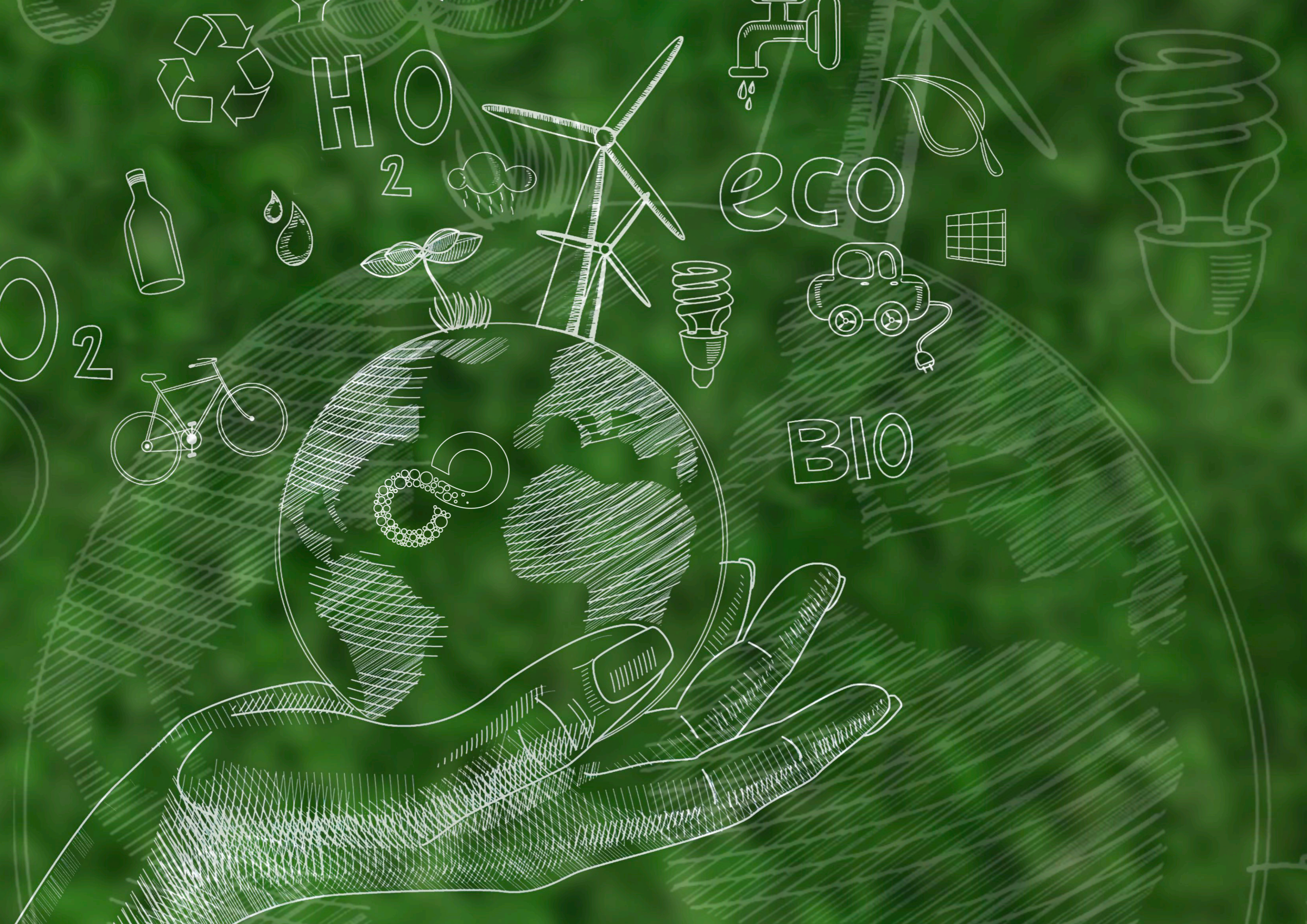
• İzleme sistemi kapsamında belirlenecek göstergeler AB göstergeleri ile kıyaslanabilir olacak ve Eurostat'ın Döngüsel Ekonomi İzleme Mekanizmasına ülke verisi olarak raporlanabilmesi için Resmi İstatistik Programına alınacaktır.

SORUMLU/KOORDİNATÖR KURUM: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK)

İLGİLİ KURUMLAR

• Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
• Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
• Ticaret Bakanlığı
• Türkiye Çevre Ajansı (TÜÇA)
• Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)

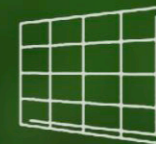
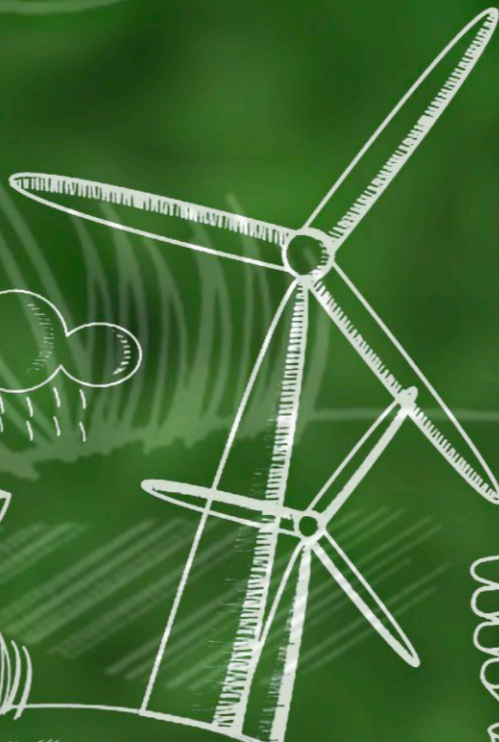
BİTİŞ
TAKVİMİ
2027

H₂O

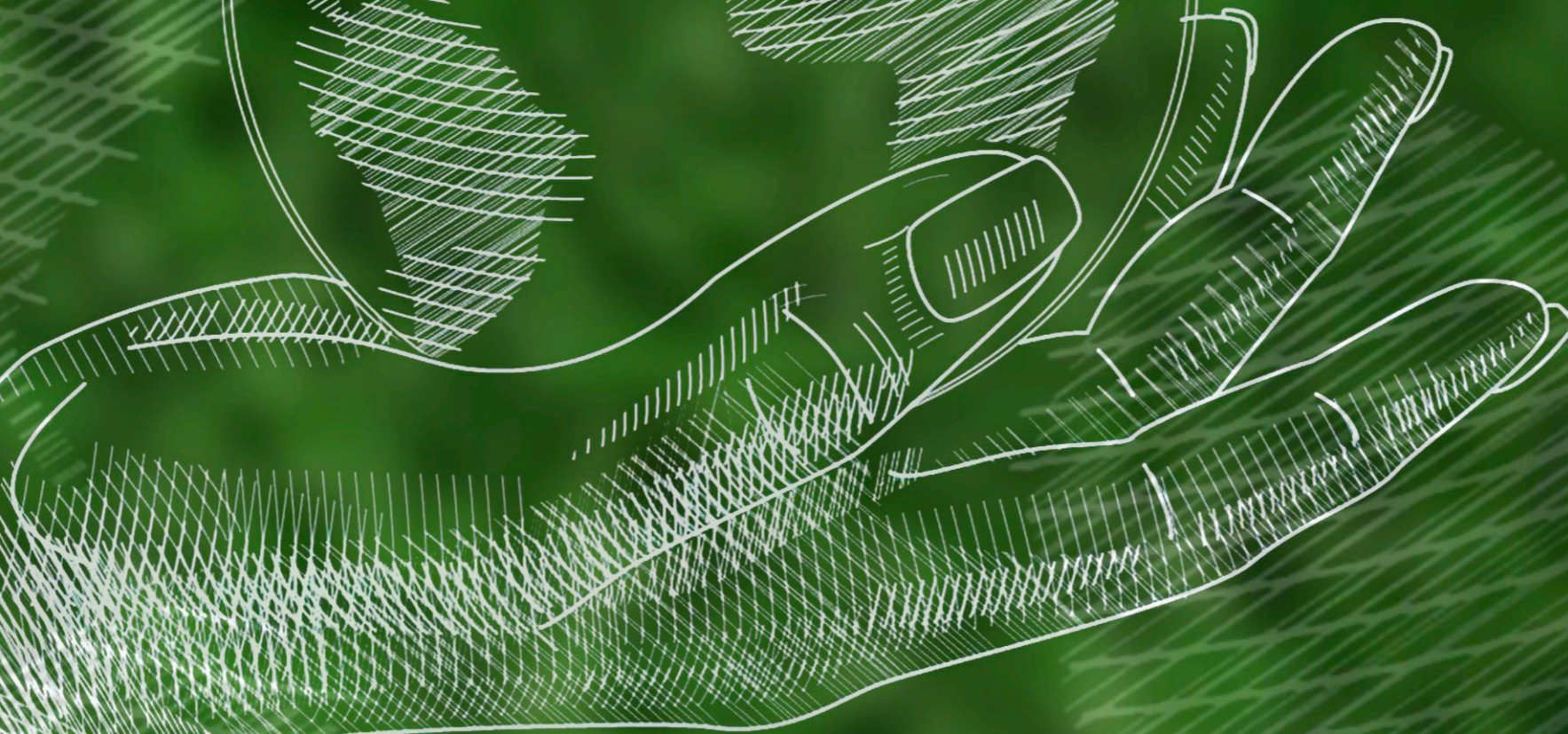
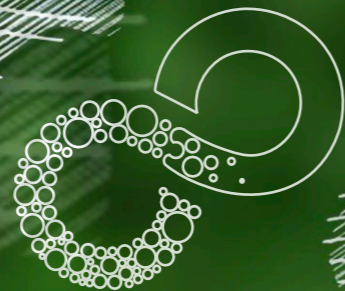
eco

CO₂

BIO

T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI